

Mariánská poutní místa

diecéze litoměřické

v MARIÁNSKÉM ROCE 1987-8

K tisku připravil Jos. Dobiáš

Mariánská poutní místa

diecéze litoměřické

v MARIÁNSKÉM ROCE 1987-8

K tisku připravil Jos. Dobiáš

Ú V O D E M

V liturgickém kalendáři pro diecéze v Čechách a na Moravě najdeme 16 mariánských svátků a památek; na každý měsíc v roce /mimo duben/ připadá aspoň jeden z nich. Rok 1987-88 byl v celé církvi slaven jako "Mariánský rok", což se znatelně odrazilo zvýšenou mariánskou úctou i v naší diecézi, zvláště na poutních místech.

Jako máme posvátné mariánské doby, tak máme i posvátná mariánská místa zvláštním způsobem Matce Kristově zasvěcená. Spisovatel Vilém Mrštík kaysi napsal, že návštěvy cizokrajných obrazáren a muzeí nemohou nahradit jedinou poutí na mariánské místo. Pro věřícího katolíka je poutí svátkem, ba dokonce milostí, po které touží. Posvátná je atmosféra, kterou dýcháme na poutních místech Mariiných.

Celá zeměkoule je poseta mariánskými poutními místy. Původ těchto míst je zpravidla trojí. Budť tam P. Maria sama si vyvolila místo, kde chtěla podle vůle Boží rozdávat milosti s nebe, budť věřící sami ji zasvětili místo, obyčejně na poděkování za mimorádné milosti, nebo poutní místa vznikla tak, že zpočátku byl uctíván obraz P. Marie soukromě a protože tam došlo k vyslyšení proseb, vzbil obraz poutníky, až obvykle byl postaven poutní chrám.

Jaký je dogmatický důvod konání poutí? Poutí je před světem a pro svět projevem víry ve společenství P. Marie či svatých, na jejichž přímluvu doufáme vyslyšení svých proseb, je dokladem jezuitky a katolicity církve Kristovy /"Také já patřím k velké rovině církve, jako tito zde poutníci"/ a konečně je projevem, že Bůh je svobodný v rozdělování milosti, které mimorádně rozdává právě na tomto místě.

Téměř každé z popisovaných zde poutních míst je opředeno legendou, že se tam "zjevila" P. Maria. Jsou taková zjevení možná? Stala se nebo stávají se někdy? Jsme povinni v ně věřit?

Možná taková zjevení jsou, Bůh přece nemůže být nikým omezen, aby nesdělil jisté pravdy či požadavky osobě soukromé, uzná-li to za dobré. Ovšem taková zjevení se nesmí chápát tak, jakoby P. maria osobně sestoupila na zem. Tzv. zjevení jsou jen v i d e n í - nic víc. Aby je bylo možno rozetznat od klamů dăbelských nebo halucinací, nejjistějším kriteriem jsou zázraky, jimiž obyčejne Bůh sám stvrzuje pravost takových vidění /viz Lurdy, Fatima/.

Proti víře nehřeší a nevěry se nedopouští, kdo těmto viděním upírá věronodnost a vzpírá se v ně věřit. Žádné privátní zjevení nemůže být pojato do pokladu víry/depositum fidei/ a proto nikdo nemůže být nucen, aby je přijímal jako pravdy, články víry /fide divina/.

Vizionáři a vizionárky také nejsou čistě receptívni a pasívní a protože pracuje také jejich fantazie, je někdy těžko rozetznat, co v jejich výpovědích je prvek božský a co lidský. Často bývá v nich mnoho nebo aspoň něco subjektivního. Dá-li církev takovým zjevením schválení, prohlašuje jen, že neobsahuje nic proti víře a mravům. O historické a vedecké ceně tím nic nestanoví /K.Kubeš, Maria II,395/.

V upomínce na "Mariánský rok 1987-88 má sloužit i tento popis jedenácti poutních mariánských svatyní naší diecéze, které jsou dosud "živé" oproti mnoha jiným, která mají jen svůj historický význam či uměleckou cenu, ale v přeměnách doby upadla či zanikla. U každého z poutních míst snažil jsem se zachytit legenda o vzniku poutního místa a popis poutního areálu s doložením pramenů, z nichž lze čerpat pečlivější údaje.

Tato studie si nečini nárok na úplné vyčerpání historického pozadí vzniku a vývoje poutních míst, na plné odhalení jejich umělecké architektury, která je chvalozpěvem vpravdě mariánským vtesaným v kámen.

Dekuji všem spolubratřím - strážcům mariánských svatyní, o nichž pojednává tato publikace, kteří mně vyšli vstří a laskavě proveali korekturu textu a zapůjčili fotografie.

Nemenší dík patří Okresním národním výborům severočeského kraje a ONV v Semilech ve východočeském kraji za poskytnutí finančního příspěvku za poslední léta ve výši 11,265.000 Kčs na opravu mariánských svatyní naší diecéze; bez této finanční dotace steží by byla možná stavební údržba a zachování těchto objektů.

Tato publikace chce být jen skrovny dokumentem a památkou pro budoucí časy, v jakém stavu byla poutní místa diecéze v Mariánském roce 1987-88.

V Liberci, o slavnosti.

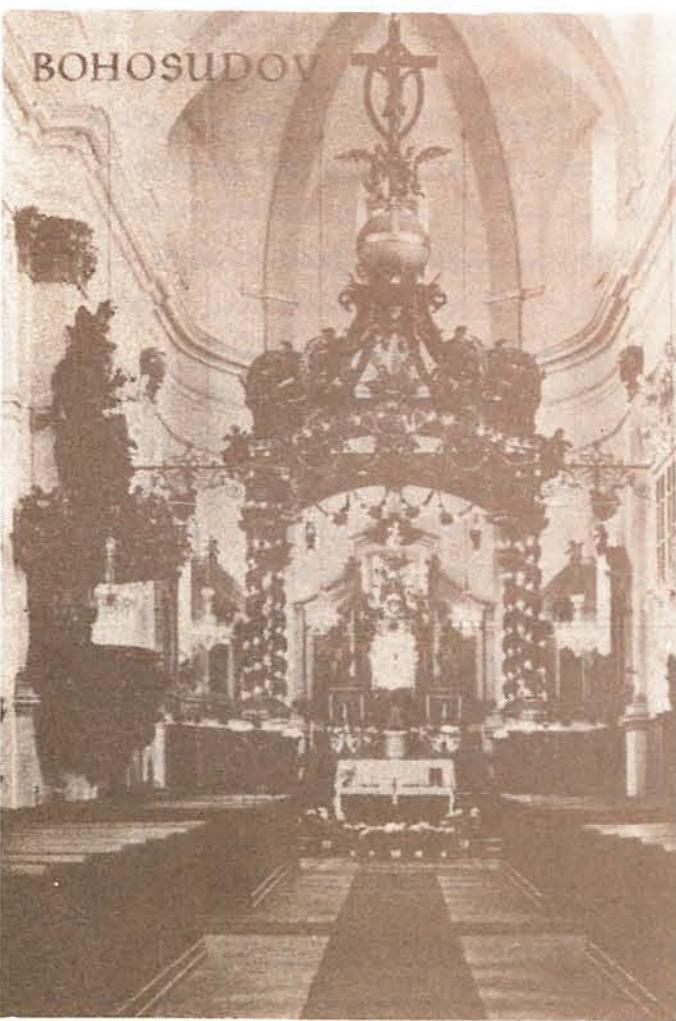
Nanebevzetí P. Marie 15.srpna 1988

P.Josef Dobiáš
vikář liberecký

- Mariánská socha v bývalém poutním kostele v Liberci "U obrázku".

BOHOSUDOV

BOLESTNÁ MATKA BOŽÍ
V BOHOSUDOVĚ

B O H O S U D O V

=====

Nedaleko Teplic, pod Krušnými horami, rozkládá se městys Bohosudov /německy Mariaschein/, nyní část Krupky. Monumentální poutní chrám ověnčený sedmi kaplemi tvoří s přilehlou bývalou rezidencí jezuitskou a bývalým biskupským gymnaziem mohutný komplex budov. Na polokruhovitých lunetách zadní stěny ambitu /křížové chodby/ okolo kostela vidíme řadu fresek, k nimž se poutá výklad o původu tohoto poutního místa. Většinou spočívá na pověstech z barokní kroniky, které si nečiní nárok na historickou pravdu /bohosudovská legenda je obsažena v kronice B.Mariae Doloresae sub Grupna začínající rokem 1593/. První obraz představuje řeholníky s otevřenou kronikou v ruce a zde také se začíná odvíjet tato pověst:

Původ poutního místa

Na místě, kde dnes stojí kostel, byly za husitských válek rozsáhlé, husté lesy. Do nich se ukrylo několik řeholnic z kláštera ve Světci u Bíliny, který jim husité vypálili. Při útěku vzala sebou jedna z řeholnic malou sošku bolestné Rodičky Boží, kterou nějaký člověk přivezl až z Palestiny a daroval ji zmíněnému klášteru. Řeholnice zpočátku žily pod širým nebem. Při životě je udržovali katolíci, kteří jim tajně z blízké Krupky přinášeli stravu. Než vítězní husité postupovali od Bíliny dále na sever, zmocnili se Krupky a tím nevědomky zamezili uprchlým sestrám přísun zásob jídla, a tak jedna po druhé umíraly hladem. Poslední z nich ukryla sošku bolestné Matky Boží do dutiny velké staré lípy. Jak však došlo k jejímu nalezení?

V roce 1426 střetli se husité v bitvě u Žatce n.l. s křižáky, kteří byli poraženi a prchali do lesů za Krupkou. Husité je stíhali a nikoho nešetřili. Po bitvě katolíci z Krupky pohřbili mrtvé v hromadném hrobě nedaleko zmíněné lípy a chodívali se tam modlit za pokoj padlých. Někdy po roce 1434 přišla sem jedna dívka z Krupky ještě se dvěma občany na svátek Narození P. Marie 8. září. Když se pomodlili za zemřelé, začala dívka vyžínat trávu na hromadném hrobě. Tu se náhle z trávy vztyčil had a ovinul se dívce kolem ruky /viz obraz v ambitu/. Děvče vykřiklo hrůzou, had se však z její ruky odvinul a odplazil se na blízkou lípu a zmizel v její dutině. Oba přítomní občané přiskočili k dutině, aby hada zabili. Jaké však bylo jejich překvapení, když v dutině zahlédli sošku Panny Marie bolestné.

Oznámili svůj nález knězi v Krupce a dohodli se s ním, že nad hrobec pacifických křižáků se postaví kaple a do ní, že se umístí nalezená soška. Před započetím stavby byla skácelna stará

lípa, a protože hned vedle lípy byla studánka, voda z ní byla potrubím odvedena mimo kapli. To se muselo provést, aby hrob křížáků byl pod kaplí a aby hlavní oltář kaple byl nad místem, kde byla v dutině lípy ukryta soška. Nad místem, kde potrubím odvedená voda vytékala, byla postavena později kaplička. Lidé sem začínali chodit, aby se jednak pomodlili za padlé, jednak aby uctili P.Marii.

Velká dřevěná kaple a kaplička nad vodou sloužily až do roku 1443. V tomto roce byla dřevěná kaple nahrazena zděnou. Ale ani ta nestačila pojmit všechny návštěvníky. Proto v r.1507 ji dal rozšířit nejvyšší kancléř českého království Albrecht Libětajnský tím, že kapli ponechal jako presbytář a dal k ní přistavět chrámovou loď. Nová svatyně byla posvěcena r.1515. Prostor kolem svatyně dal Jiří mladší z Lobkovic r.1590 obhnat vysokou zdí a při ní dal postavit sedm kaplí. Dřevěnou kapličku nad pramenem dal nahradit zděnou. Všechny tyto stavby odevzdal do správy chomutovských jezuitů 3.dubna 1587. A právě jejich zásluhou se nám dochovala původní soška P.Marie bolestné. Stalo se to prý takto:

Když naši vlast r.1618 ovládli stavové povstání, vypravil se do Bohosudova nepřítel mariánského kultu, Ignác Kekule ze Stradonic, aby milostnou sošku roztloukl. O tom se dověděl rektor koleje v Chomutově, Daniel Stigelius. V přestrojení dojel do Bohosudova, stačil odesloužit měsi svatou a přijmout všechny hostie z ciboria, zabalit sošku a utéci. Když zrána přijel Kekule se svými lidmi, sošku nenašel a odejel s nepořízenou. Rektor Stigelius uložil sošku do sklepění děkanáckého úřadu v Chomutově. Teprve po smrti Kekulově r.1622 byla soška vrácena.

Během třicetileté války musela být soška čtyřikrát ukrývána před zlobou nepřátelských vojsk /v Duchcově, Chomutově, Praze/. Stejně i později byla ukrývána před Sasy a Prusy / v Chomutově, Praze, Litoměřicích/.

Popis pouthního chrámu

Mynější chrám, který s přilehlými prostorami pojme 5000 lidí, byl postaven v letech 1701-06 z finančních darů Marie Anny z Bleilebenu, která na tento účel věnovala všechny statky, které její zemřelý manžel v r.1622 koupil za 30.000 zlatých od císařské komory jako konfiskát Ignáce Kekuleho. Tento nový chrám je 52 metrů dlouhý, 25 metrů široký a má dvě sličné barokní věže, které hledí daleko do kraje. Staviteli chrámu jsou věhlasní Giulio a Oktavio Broggioví. Kostel je barokní, obdélný, jednolodní s třemi páry

pravoúhlých postranních kaplí. K sochařské výzdobě nad vchodem patří nika s plastikou Piety s volnými sochami andělů. Na fasádách kostela je bohatá výzdoba F.Tollingera z r.1705: Na průčelí jsou světci Petr a Pavel, Ignác a František Xaver, na jižní a severní boční straně po čtyřech českých patronech.

Mezi nejcennější zařízení v interiéru chrámu patří kazatelna z r.1714, patrně od F.Tollingera, bohatě zlacená s bohatou ornamentální řezbou a figurální výzdobou evangelistů; na baldachýnu je obsáhlá figurální skupina obrácení sv.Pavla.

Je-li kazatelna krásná, hlavní oltář ji krásou ještě předčí. Stojí na místě staré lípy, v níž byla kdysi ukryta milostná soška Matky Boží bolestné. Hlavní oltář je baldachýnový od F.Tollingera z let 1704-14. Pod baldachýnem neseným čtyřmi točitými sloupy z girlandami a ukončenými postavou Ukřížovaného na zeměkouli je pozoruhodná architektura oboustranného oltáře s řezbami apoštolů v nikách a na rímském. V předkoncilní době mohli u něho současně celebrovat dva kněží.

Nad svatostánkem ve skleněné skříni je nevelká, pouze 15 cm vysoká milostná soška Piety zapuštěná z bezpečnostních důvodů do pozlaceného plechu, aby se předešlo několika již opakoványm pokusům o krádež. Posledně byla soška ukrauena r.1965; zloději nešlo o sošku, ale o pozlacený plech. Zásluhou Veřejné bezpečnosti byl zloděj druhý den vypátrán a soška se vrátila na své místo. Soška není dřevěná, nýbrž z pálené hliny, představuje sedící Marii, která drží na klíně mrtvého, trním korunovaného syna. Syn i matka nesou koruny. Celkově je tato soška bez umělecké hodnoty. Svým němým výrazem prozrazuje hlubokou pokoru a prostotu. Na stěnách kolem oltáře jsou skřínně oloupené za císaře Josefa II. o votivní dary.

Všechny boční oltáře až na poslední dva jsou původně barokní, portálové, sloupové s nástavci a novými sochami od řezbáře E.Veselého z Prahy. Oltáře svatých Jana Nepomuckého, Barbory, Anny a Josefa mají obrazy od Ignáce Raaba. V kapli sv.Františka Xavera je náhrobník Ladislava Przichowského.

Po kruchtu dvě barokní zpovědnice se středovými točitými sloupy, s malovanými medailóny světců a s drobnými postavami andělů pocházejí z poloviny 18. století. Také ve všech bočních kaplích jsou barokní řezané zpovědnice s malovanými medailóny světců; jsou dílem Teplického mistra z doby kol r.1735. Cenným a uměleckým doplňkem chrámovým jsou varhany z r.1734 ve zdobené řezané barokní skříni s plastikami Davida a sv.Cecilie a skupinou andělů s nádebn

ními nástroji, barokní lavice chrámové pocházejí z r.1730 a dva barokní bronzové svícny před oltárem jsou z r.1693.

Ambity s kaplemi kolem kostela jsou velkolepou ozdobou poutního místa. Na rozdíl od ambitů na jiných poutních místech, jsou tyto organicky spojeny s hlavním titulem bohosudovského chrámu: sedm kaplí v ambitech navazuje na sedm bolestí P. Marie. Milostná soška Bolestné P. Marie na hlavním oltáři je centrálním sluncem, z něhož vynáší se um paprsků představovaných sedmi kaplemi. Dalo by se očekávat, že jednotlivé kaple ponesou název sedmi bolestí P. Marie, nicméně lokální patriotismus i zverejnění osobních zásluh našli zde své příliš lidské uplatnění. Kaple byly totiž zbudovány od různých šlechticů a měst, jejichž nápisy podnes nesou: 1. Zákupecká kaple, 2. Teplická, 3. Litoměřická, 4. Bleilebenů, 5. Kolovratská, 6. Osecká a 7. Duchcovská kaple.

Bohosudovská mariánská svatyně byla předmětem úcty litoměřického biskupa Josefa Grossa. Roku 1925 byl v Bohosudově pořádán mariánský kongres s mezinárodní účastí, který Gross sám řídil. V r.1924 vymohl biskup Gross na papeži Piu XI. povýšení bohosudovského chrámu na baziliku minor. Tento titul vymohl biskup ještě pro poutní chrám ve Filipově a chrám Všech svatých v České Lípe.

V posledních dvaceti letech byla provedena generální oprava baziliky a ambitu. Na opravy přispěl Okresní národní výbor v Teplicích státní dotaci ve výši 317 000 Kčs, na oplechování věží medeným plechem, které se v současnosti provádí, počítá se se státní dotací 420 000 Kčs.

Hlavní poutní slavnosti se konají o nedělích po svátku Narození P. Marie /8.září/ a Bolestné P. Marie /15.září/.

Spojení do Bohosudova je vlakové i autobusové.

P r a m e n y :

- Kroes: Der Wallfahrtsort Mariaschein, Varnsdorf 1893
Ott: Marianum, 273
Anonym: Geschichte der Entstehung Mariaschein
Hoppe: Des Oesterreichers Wallfahrtsorte, Wien 1913
Umělecké památky Čech, Čs.akademie věd 1977, str.92
Anonym: 500 Jahre Wallfahrtsortes Mariaschein

BOZKOV

B O Z K O V

V severovýchodní části naší diecéze leží v semilském okrese poutní místo Bozkov. Ze všech poutních míst uvedených v tomto souhrnu mariánských poutních svatyní, je to jediné typicky české poutní místo diecéze, které nepatřilo do bývalých německých krajů/Sudet/. Nejeho nosí se žádnym velkolepym chrámem s ambity; už v minulém století vznikla na toto nízterak okázalé poutní místo lidová říkánka: O Bozkove, kdo touží jen - po tvém bohatství, jehož sen - je uvidět nádherných budov skvost, - at ti dá raději výnost! Kdo však chce, aby Paní nebeská - mu dala, když k ní vroucně lká - vždy trpělivost v soužení, - at k Hvězdě jde, ~~bez~~ věháni!

Původ poutního místa

Nejstarší písemná zmínka o Bozkově z roku 1356 je v "Libri confirmationum" pražské arcidiecéze, podle níž je pro Bozkov potvrzen kněz Ado. Protože zápisu tohoto druhu dřív nebyly vedeny, dá se předpokládat, že patrně nebyl prvním kmězem této lokality. V té době patřil Bozkov cisterciáckému klášteru v Hradišti /Mnichovo Hradiště/ a od r. 1360 Haškovi z Lemberka. V té době zde již stál kostel, patrně dřevený. Část jeho základového zdiva z místního dolomitického vápence byla odkryta r. 1940 při snižování okolního terénu kostela na západní straně.

Podle téhož pramene následuje řada kněží až do r. 1432, kdy byl dle povesti bozkovský kněz Jan loupeživou rotou, která se zaštítila husitstvím, utopen a kostel zničen. Jihlavskými kompaktaty r. 1436 dostává se do Bozkova kněz utrakovistický. Od této doby až do Bílé Hory se v zápisech utrakovistické konsistoře zachovala o Bozkově jen jedna nevýznamná zpráva k r. 1540. Jak dlouho byl Bozkov bez kostela, není známo: jistě však už za vlády Šmířických /od r. 1525/ zde kostel opět stál, nejpozději v r. 1555. Tento časový údaj by potvrzoval zvon, který dosud visí na věži nejnovějšího kostela, má na svém pláště reliéf bozkovské Madony a nese datum 1555. Podle neověřených informací byl tento kostel menší než nynejší a stál o 27 kroků jižněji uprostřed hřbitova. Valdštejnským patentem z roku 1624 byl vypovězen z Bozkova poslední kazatel luteránské konfese, která na čas kraj opanovala. Duchovní správu pak vedli kněží z Turnova, později ze Semil.

Šířící se barokní mariánská úcta priváděla do Bozkova stále více poutníků k milostné mariánské soše, kterou údajně kdysi bozkovský farář Jan zakopal před husity do země a která po náhodném nalezení byla znova instalována v bozkovském kostelíku. Pro semilského duchovního se tím povinnost administrovat filiální Bozkov

se stala neúnosným břemenem. Zlepšující se hospodářská situace šlechty vyvolala také potřebu postavit v Bozkově nový větší chrám mimo hřbitov. A již rok před položením základního kamene /23. 9. 1690/, semilský děkan Vilém Janouš vlastníma rukama lámal kámen a dovážel na stavbu kostela. Povolovací listina se dosud chová při bozkovském chrámu.

Také místo, na němž je nynější chrám postaven, je opředeno legendou. Původně měl stát v nedalekých Roztokách, ale v sousedním Bozkově prý uprostřed léta napadl sníh a vyzačil na zemi místo ke stavbě kostela. Viděl se v tom pokyn Boží, že místo v Roztokách má stát kostel v Bozkově. Tato pověst se shoduje s legendou o vzniku římské baziliky P. Marie Sněžné /podle níž na pahorku eskvilinském napadl ze 4. na 5. srpen r. 352 sníh na označení místa, kde má byt bazilika postavena/. Snad tyto pověsti vznikly na podkladě osobní výsady Bohorodičky, že totiž neposkvrněná P. maria je čistá jako čerstvě padlý sníh.

Svěcení základního kamene se za nedospělé potomky hraběte Desfours zúčastnil jejich poručník hrabě ze Schafgotschů. Hraběnka Marie Polyxena Desfours roz. ze Schönfeldu, matka nedospělých dětí, prý chtěla mít v Bozkově kostel honosný. Tomu však odporuje zápis v bozkovské účetní knize zádušní, kde se uvádí, že milostivá vrchnost půjčuje bozkovským farníkům na stavbu kostela 3.100 zlatých, které ji poddání také skutečně v pravidelných ročních splátkách 80-100 zlatých po několik let odváděli.

Do nově postaveného kostela byla pak ze starého přenesena milostná socha P. Marie ve zlaceném rámu. Je 94 cm vysoká z lipového dřeva, polychromovaná. Madona má v pravé ruce žezlo, na levé drží Jezulátko, v podnoží je zeměkoule a měsíc. Znalci kladou její vznik do doby před rokem 1500. Její autor není znám. Barokní doba ji okrášlila líbivými legendami, z nichž první říká, že sochu vykopal horník v nedalekých dolech, když mu před tím ve snu bylo naznačeno místo, kde má kopat. Ten ji pak umístil do malé kapličky, na jejímž místě byl později postaven kostel.

Jiná verze praví, že sochu před husity zakopal do země bozkovský farár Jan r. 1432, který byl vzápětí usmrcen a nikdo neznal místo úkrytu. Až v polovině 16. století, když se kopaly základy pro zmíněný druhý kostel, byla socha nalezena. V novém kostele byly zavěšeny i staré zvony, z nichž přežil do dnešní doby pouze jeden s reliéfem bozkovské Madony. Snad i některý mobiliář a oltáře byly přestehovány ze starého kostela.

Velkými příznivci bozkovské Madony byli členové nástupnického rodu po Desfoursech, hrabata Václav a Josef Milesimo a Caretto, kteří několikrát ročně s ostatními semilskými poutníky putovali do Bozkova. Jsou pohřbeni v hrobce v presbytáři před oltářem a jejich erb je v plastickém provedení umístěn nad svatostánkem: vlna naložený kameny, tažený dvěma lvy, černá dvouhlavá orlice nad erbem, šípkové zlaté pruhy v černém poli. V chrámové lodi je zase pohřben jesenský rytíř Vincent de la Motte z Frintropu, který r. 1639 sám s několika čeledíny bránil proti švédské přesile rodový majetek, hrad Navarov, nedávno nabytý za služby v císařské armádě. Náhrobní kámen byl při pořizování terakotové dlažby sejmout a umístěn ve zdi jižní předsíne chrámové. Ostatní la Mottové byli pohřbeni před kostelem proti západnímu vchodu. Z poddaných jen rychtáři Václavu Noskovi z Bozkova čp. 26 se dostalo zvláštní pocit, že byl pochřben v kostele pod kruchtou a jeho náhrobní kámen byl rovněž umístěn ve zdi jižní předsíne chrámové. Zemřel v r. 1711.

Popis poutního chrámu

Kostel Navštívení Panny Marie je ranně barokní z let 1690-93, obnoven r. 1893-95 /viz datum na parapetu oratoře/. Projektant ani stavitele kostela není znám. Podle rukopisu se usuzuje na stavitele Josefa Viléma z Jičína. Stavba je provedena z kamene místní provenience-brídlice jako síňová s emporami, kde nad západním vchodem jsou umístěny varhany, které v r. 1842 postavil J. Prediger z Albrechtic u Smržovky. Ve výklenku fasády nad západním vchodem je socha bozkovské Madony v rokokovém pláště, umístěna sem v r. 1765 farářem Václavem Duškem. Na jižním průčelí chrámu je plastická výzva poutníkům k modlitbě, ztvárněná jako sepjaté kněžské ruce k P. Marii / z r. 1946/.

Mašta kostela je od F. Maischaidera z let 1861-62. Chrám je jednolodní s půlkruhovým presbytářem, s hranolovou věží 49 metrů vysokou, která byla třikrát zvyšována nástavbami. V přízemí je sakristie zaklenutá křížovou klenbou, v patře vrchnostenská oratoř s původním kazetovým stropem z r. 1693 s rostlinými ornamenty v polích a s erby vrchnosti. Lodi kostela je prosvětlena deseti barevně zasklenými okny z litiny, presbytář třemi stejnými a jedním hvězdicovým v ose oltáře.

Hlavní oltář spolu s oběma postranními z r. 1757 pochází ze sochařské a rezbářské dílny Josefa Jelínka z Kosmonos. Tento úspěšný kopista B. Brauna tvoril v rokokové době stále ještě ve slohu barokním a tak také sochy příbuzenstva P. marie na hlavním oltáři jsou takto pojaty.

Kazatelna je zdobena sochami evangeliistů a sv. Augustína. Boční oltář sv. Blažeje se sochami sv. Janu a obrazem od Vajbla z Lomnice z r.1902; protějškový oltář Nejsv. Trojice s původními sochami sv. Heleny a Veroniky s novodobou sochou sv. Jakuba. Ostatní zařízení pochází rovněž z doby kolem poloviny 18. století. Oltářík sv. Jana Nepomuckého je z r.1751 se sochami sv. Víta a Václava. Obrazy bočních oltářů a křížové cesty pochází od F. Maischaidra z let 1861-62. V obvodu kostela jsou sochy světců: Anny, Jáchyma, Jana Nep., Josefa, Marie Magdaleny a Antonína od J. Suchardy.

U jižní chrámové zdi je zvenčí na soklu pískovcový kříž, v podnoží s malým reliéfem bozkovské Madony v barokním pláštiku s iniciálami W.D.C.B. Odpočívá tu kněz/Wenceslaus Dušek Curatus Boscoviensis/, který tu působil 34 let a povznesl slávu Bozkova na nejvyšší výši; zemřel r.1792. V té době chodilo na hlavní poutě až 10.000 poutníků a tento stárnoucí kněz zvládl ohromný ruch s vypětím všech tělesných i duševních sil. Rok před smrtí dal ještě vymenit v chrámu rovný strop za klenutý a do vlnké omítky namalovat téměř celou loretánskou litanií; malba se zahovala dodnes.

Za zmínku stojí, že nebohatý "chrámový poklad" byl zrekvírován rakouským erárem po finančním zhroucení v r.1811. Byly to děkovné dary za uzdravení a vyslyšení prosb, stříbrné předměty, mince, korály a podobně. V r.1820 byly do věžní báň zasazeny hodiny s ciferníky na čtyři strany. Železo na ně bylo vytaveno v nedalekých hutích v Engentale. Dnes po třech nástavbách jsou ve zdivu věže, když původně byly upevněny v roubené konstrukci.

Dvě porfýrové brány do bývalého hřbitova /do r.1893/ dal v r.1846 postavit P. Apois Šalk, který přenesl také poutní ruch na jin zřízené Josefínské náměstí asi 150 metrů od kostela. Poslední působiště i místo posledního odpočinku v Bozkově nalezl "Páter Chvála" z Raisových "Zapadlých vlastenců", a také místní rodák P. Josef Alois Kouble, zesnulý 7.7.1886 ve stáří 61 let. Je pochaben u jižní zdi presbytáře vedle svého předchůdce P. Václava Duška, rodáka z Jilemnice. Kouble patřil do generace vlasteneckých kněží-buditelů a byl činný literárně a organizačně v místním divadle ve Vysokém n. Jizerou.

Zvláštní pozornosti zasluhuje období činnosti P. Josefa II Hofmana, který přišel do Bozkova jako kaplan 8.10.1939 z České Lípy po zabráni Sudet nacisty. Povznesl Bozkov na dřívější úrověň, o hlavní pouti bývalo až 5000 komunikantů. Poznal duchovní hodnotu a význam úcty bozkovské P. Marie, kterou s vlasteneckým přídechem pojmenoval "Královou horu".

Milostnou sochu P. Marie napadenou červotočem svěřil hned počátkem r.1939 odbornému restaurování v pražském závodě I.Piši. Na první májovou pobožnost byla zvláštním vlakem slavnostně přivezena na semilské nádraží a odtud v průvodu vezena do bozkovského kostela. V též roce byla vyměněna střešní břidlicová krytina kostela za eternitovou, která v současné době je nahrazována meděným pláštěm. Byla provedena generální oprava maleb i oltářů, porizena nová křtitelnice, nad níž bylo vhodně umístěno víko ze staré křtitelnice. Starý polorozpadlý svatostánek, který byl několikrát vyloupen, byl nahrazen novým pancéřovým s ornamenty hroznu a klasu z polodrahokamů na dvírkách/návrh prof. Vineckého, rovněž křtitelnice/. Pískovcová dlažba byla nahrazena terakotou, podloží odvodněno drenáží, okolí kostela sníženo a základ odvětrán vzduchovým kanálem. Pořízeny nové lavice /fy Urban z Jičína/, zmodernizováno elektrické osvětlení, zvonění na elektrický pohon. Nové venkovní i vnitřní dveře nesou na svých vitrážích portréty osob zasloužilých o chrám, ředitelů kúru a ministrantů. V hlavním vchodu je vyleptána ve skle Sejkorská kaple a Jesenská kaple. Socha Madony byla zbavena barokních pláštíků, zvonice a lucerna věže osazena zvonkohrou /návrh prof. Dobrodiinského/, která jedním z nástupců Hofmanových byla vrácena do místa výroby, do Řehřimova, protože nebylo finančních prostředků na uhranení dluhů za její pořízení. Po válce byla snesena nestylová střecha věže a nahrazena novou. Byla zakončena zlaceným křížem s neonovým rudým světlem, které bylo zapínáno o nedělích a svátcích večer a bylo viditelné až ze vzdáleného Ještědu. Většina tohoto gigantického díla byla vykonána v obtížných válečných letech. Ve stadiu projektu zůstal hospic-útulek pro poutníky.

Za finanční podpory státní /470.000 Kčs/ byla v letech 1974-5 opravena fasáda věže a osazeno zábradlí na ochozu. Nový střešní meděný pláště, který je instalován, bude rovněž hrazen ze státní dotace a z finanční obětavé podpory poutníků.

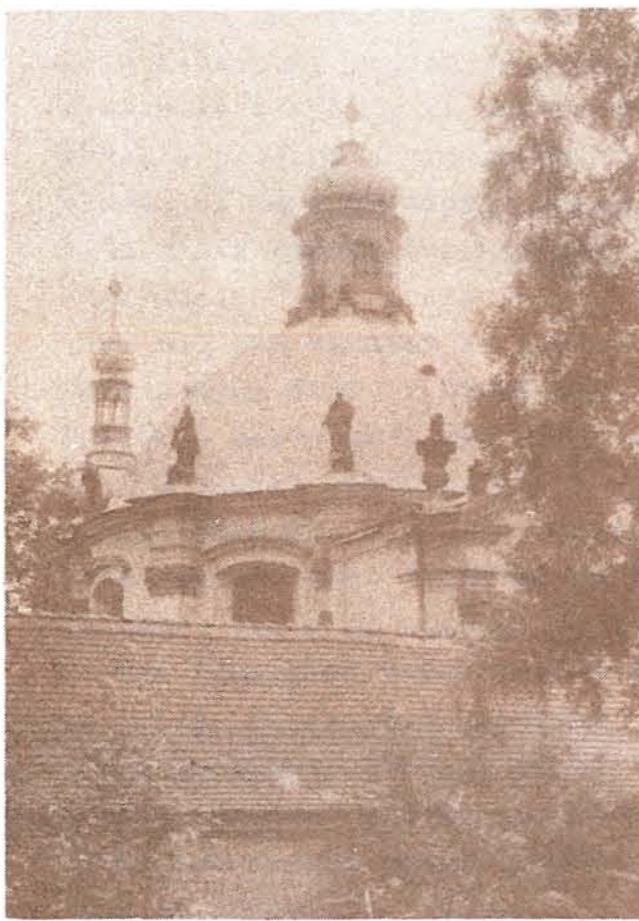
Hlavní poutě Královny hor je o první neděli v červenci, druhá před 15. srpnem nebo po 15. srpnu a poslední v neděli mezi 8. a 12. zářím.

Spojení na poutní místo je vlakové i autobusové.

P r a m e n y :

- Segaller: Topografie d. König. Böhmen, Praha 1786
Košnář: Pomátník města, Praha 1903
Steiniger: Pamětník z Bozkova
Němeček: Paměti chrámu Páně v Bozkově
Frind: Kirchengeschichte Böhmens
Hoppe: Des Oesterreichers Wallfahrtsorte, Wien 1913
Cs. akademie věd; Umělecké památky Čech, Praha 1977
Alfréd Kostka: Scriptum

ČESKÁ KAMENICE

Č E S K Á K A M E N I C E

Na úpatí Lužických hor, obklopeno malebnými, zalesněnými vrchy a pahorky s čedičovými a pískovcovými skalami, leží v kotlině po obou stranách posledního přítoku Labě, říčky Kamenice, městečko Česká Kamenice, brána do "česko-saského Svýcarska". Vzácným stavebním výtvořem je tzv. "Mariánská kaple", k níž se pojí tyto povesti:

Původ poutního místa

Když za třicetileté války dostaly se nájezdy Švédů před Kamenici, jejich vojevůdce upíral svůj zrak utkvěle a ztrnule z výšiny na město, zatímco vojáci se těšili na obvyklé plenění a drancování města. Tu náhle zazněl rozkaz k ústupu. Když se užaslí vojáci tázali velitele po příčině této náhlé změny, čeho se tak lekl při pohledu na město, odpoveděl: "Toto město je pod vyšší zvláštní ochranou; viděl jsem nad ním vznášet se postavu nějaké paní, která v jedné ruce držela dítě, v druhé žezlo a na hlavě měla korunu. Rozhodně města musí byt ušetřeno!"

O vzniku poutního místa vypravuje jiná legenda toto: Blízko dnešního poutního chrámu žil truhlář, který měl tovaryše-protestanta. Tento si potají vyřezal ze dřeva sošku Boží Rodičky, jak o ní slýchal od katolíků. Vložil ji do výklenku ve své podkrovní světničce, výklenek zatloukl prkny a odešel do sveta. Co se však nestalo? Každou noc prý zářilo ze světničky pronikavé světlo, až si toho všimli sousedé a dotazovali se truhláře, kdo že tam pobývá. Když tento je ujistil, že nikdo tam v noci nemůže svítit a když světlo noc co noc nabývalo na intenzitě, vkročili jedně noči do světničky a užasli, jaké světlo vychází ze zatloučeného výklenku. Když přepážku odstranili, zalilo je světlo vycházející z mariánské sošky. Proud zvedavců nepřestával sem přicházet. Zbudovali dřevěnou kapli, oděli Madonu do pestrých šatů a poutníci ze všech stran nedali na sebe dlouho čekat.

O původu milostné sošky koluje ještě jiná legenda. Dominikáni z Jablonného v Podještědí založili roku 1483 v Kamenici růžencové bratrstvo, které se osvědčilo věrností ke katolické víře v dobách, kdy farní chrám opanovali protestanté. Chrám

byl sice r.1629 katolíkům vrácen, ale bez oltářů. Růžencové bratrstvo usilovalo k oživení své činnosti pořídit oltář nový, ale pro nedostatek finančních prostředků se to podařilo až za 40 let. Mariánskou sošku pro tento oltář zhotovil žitavský řezbář Kristián Ulrich v r.1680 podle předlohy milosného obrazu "Potešení zarmoucených" pocházejícího z Luxemburku. Ulrich sám byl protestant, po dlouhých válkách nebylo prý v celém okolí katolických řezbářů. Kameničtí katolíci byli však zklamáni neobvyklým zjevem Madony, proto dali sošku ozdobit a odíti do hedbávných šatů. V r.1760 prý spadla ze železného podstavce, zůstala však nepoškozena. Když byl později oltář, na němž soška stála, vyměněn za nový s výklenkem tak malým, že se do něj soška nevešla, byla poružena soška nová a stará zhotovená v Žitavě byla odložena v sakristii do kouta.

Protože nestačil hřbitov kolem farního chrámu, byl v 17. století za městem otevřen hřbitov nový, na louce, na níž stála dřevěná kaple, která se začala používat k pohřebním obřadům /Totenkappelle/. Sem byla r.1706 přenesena z farního kostela stará žitavská mariánská socha. Brzy se stala předmětem zvláštní úcty, rada uzdravení z nemoci a nápadných vyslyšení přispěla k tomu, že kaple nikdy nebyla prázdná. Prý se dokonce v ní v noci objevovala zvláštní světla.

O postavení nového oltáře a o výstavbu nynější svatyně se zasloužil kamenický rodák Jindřich Ignác Teigl, který se stal r.1706 kamenickým dekanem a který připisoval Matce Boží svou záchrannu před smrtí, ač byl postižen morem v morových letech 1713-14. Od této let nebyly také mrtvoly vystavovány ve hřbitovní kapli, takže se zcela uvolnila pro mariánskou úctu a stala se kaplí poutní. Při výstavbě ambitů byla tato kaple zborená, oltár z ní stojí ještě dnes v ambitu spolu se sochami sv. Ignáce a sv. Františka Xavera. Děkan Teigl dal také zaznamenat dvanáct svědeckých výpovědí o zázračných uzdraveních a o zřejmé ochraně Matky Boží při různých nehodách.

O rozšíření úcty k Matce Boží kamenické se pojí i tato pověst: Skláři z kamenického Ženova, Nového Boru a z okolí se dostali na jedné z loňských cest do mořské bouře, která hnala loučným smerem. Kapitán se vzdál vši nuděje a řekl: "Nepomůže-li nám Bůh, jsme všichni ztraceni." Tu se skláři uradili: "Budeme vzývat P. Marii kamenickou, aby nám nedala zanynout daleko od našeho domova." Jejich prosba byla vyslyšena.

Jakmile se vrátili do vlasti, vyprávěli o oné události a přispeli tak k popularizaci poutního místa.

Jiná pověst vypráví o velkém požáru v Kamenickém Ženově, kde jeden dům byl nápadně uchráněn ohně; v něm se totiž těšil velké úctě obraz Kamenické matky Boží.

Popis poutního chrámu

Za autory stavby mariánské svatyně z let 1736-39 bývají uváděni Jakub Schwarz z Ústí n.L. a Jan Řehoř Katschinka z České Kamenice. Novější poznatky přisuzují autorství návrhu stavby Oktaviu Broggiovovi, a J.Schwarzevi a J. Katschinkovi je ponechána odpovídající úloha prováděcích stavitelů. Obklopena zahradami může být svatyně svou krásou pokládána za klenot města a diecéze. Barokní centrála svatyně vrcholí mohutnou měděnou kupolí z r.1902 s operními pilíři, které na soklech nad ochozem zdobí kamenné sochy světců: čtyř evangelistů, Augustína, Jeronýma, Ambrože a Řehoře Velkého. Při patě kupele jsou situovány při rizalitech mimo jiné sochy dvojice svatých Petra a Pavla, Anny a Joachyma. Štit nad kruchtou nese sošku Kamenické P. Marie mezi adorujícími andely.

Hlavní oltář je rokokový, čtyřkřídlý od pražského sochaře Jana Josefa Kleina, byl pořízen za 1300 zlatých v r.1746 a tvoří významný střed poutního areálu. Socha P. Marie z roku 1680, 75 cm vysoká, v zasklené skříni na oltáři je viditelná i z obou stran, zadní stěna skříně je neprůhledná, opatřená obrazem milostné sošky vzdálené jen několik decimetrů od originálu. Drahocenný šat byl v důsledku josefinského dekretu ze sošky odstraněn a od té doby má Madonna šat vyřezávaný ze dřeva, který zhotovil řezbář Jan Bauer z Ústí n.L. a pozlatil kamenický malíř Ant. Füller./V severních Čechách existuje několik kopií Kamenické madony, nejzdařilejší na Sněžné u Rumburka/.

V r.1883-5 dal rytíř František Preidl vymalovat svatyni umělcem italského původu Brunottim z Teplic, který štukovou a mramorovou výzdobou proměnil svatyni v pravý klenot. Skvělé fresky zachycující výjevy z Apokalypsi nejdou údivu. Mramorová deska vlevo od hlavního vchodu upomíná na mecenáše mariánské svatyně Fr. Preidla. Umělecká okna dodali Albert

neuhauer a dr.Jelle z Innsbrucku. Vzácné varhany pocházejí z r.1917, baroková kazatelna z první poloviny 18.století. Postranní oltář sv.Aloise z r.1750 zhotovil Jan Lampel z Prahy, další oltář sv.Františka Xaverského pochází z r.1757.

Mariánskou svatyni obklopuje čtyřkřídlý ambit s veží /datovanou 1749/ uprostřed vstupního křídla, s nárožními obdélnými kaplemi a čtvericí chodeb sbíhajících se ze středu všech stran k ústřední svatyni. Ambit je sklenut plackovými klenbami, nárožní kaple kupolemi. V ambitech je oltář sv.Antonína Paduánského z konce 17.století, sv.Jana Nepomuckého z 18 století /sochy sv.Rocha a Šebestiána/, sv.Rodiny a sv.Josefa z r.1757. Mimo techto barokních oltářů je v ambitech několik dřevěných rokokových soch světců a skupina Ukřižování s P. Marií a sv.Janem.

V poslední době byla částečně opravena krytina svatyně a ambitů a elektrického osvětlení. Finanční příspěvek ve výši 100.000 Kčs poskytnul Okresní národní výbor v Děčíně.

Hlavní poutní slavnost se koná v neděli po svátku Narození Panny Marie /Titulus Ecclesiae 8.září/.

Spojení na poutní místo je vlakové i autobusové.

P r a m e n y :

- Marschner: Geschichte der Wallfahrtskirche in B.Kamnitz
Roll: Průvodce po České římanici, 1947
Hahner: 200 Jahre Marienwallfahrtsorth zu B.Kamnitz
Mácek: Z minulosti Děčínska a Českolipska IV.
ČS.akademie věd: Umělecké památky Čech I.,Praha 1978

FILIPOV

F I L I P O V
=====

Poutní místo Filipov nazývá lidová zbožnost "Lurdy severních Čech". Jako v Lurdech, tak i ve Filipově se zjevila P. maria chudé, prosté dívce z lidu. Prítomnost Bohorodičky přinesla na obou místech mnoho požennaní.

Filipov leží na nejsevernejším výbežku Čech, hodinu cesty od Rumburka, na hranicích mezi naší a Německou demokratickou republikou. Pouze zed bývalého kláštera redemptoristů /nyní Domov duchodců/ dělí v těchto místech obě země od sebe. Filipov patří do duchovní správy a farnosti jíříkovské. Okolí se něnonosí přírodními krásami, poutník ani po nich netouží, vždyť putuje k té, která je krásnější nad slunce a všechny krásy světa: k Matce filipovské.

Na dosti volném prostranství stojí v románském slohu provedená stavba kostela, ukončená dvěma štíhlými věžemi. V r. 1926 byl tento chrám prohlášen papežem Piem XI. za baziliku. Kostel je daleko široko viditelný jako ukazatel smeru, kterým je nutno se brát k milostnému místu. Vysoko nad hlavním vchodem skoro na nejvyšším trojhranném štítu stojí ve výklenku socha Matky Boží, patronky svatyně. Na levé straně hlavního vchodu je přístavba: milostná kaple, postavená na místě, kde dříve stával domek rodiny Kadeové, v němž se divuplně zjevila matka Boží.

Původ poutního místa

V domku čp. 63 ve Filipově, který vlastnila rodina Kadeová, byla jen jedna světnice, kde po celý den bylo slyšet ronoz dvou tkalcovských staví. V jednom koutě této světnice stálo chudé lože po plných 10 let nemocné dívky, jejíž rodiče zemřeli a které bratr z milosrdnictví poskytl útulek ve svém domku. Ta dívka se jmenovala Magdalena Kadeová, která se zde narodila 5.6.1835. Ve svých 19 letech byla stižena zápalem plic, pohrudnice, pozaří i zápalem mozkových blan. V této smrtelné nemoci přijala svátosti církve, nezemřela však, zaraví také nenabyla a tak se vlekla životem.

Když Kadeové bylo 29 let / v r. 1864/, zachvátila ji nová nemoc, se kterou si lékaři nevedeli rady. Na celém těle se ji objevily puchýřovité vředy, silně hnijící. Jeden z lékařů ji ošetřujících prohlásil nemoc za ekzém /puchýřovitý líšej/, druhý tvrdil, že je to nemoc nevyléčitelná, nezhojitelná, dále se rozšířující. Když Kadeová iežela s touto nemocí už přes rok, začala upadat do bezvědomí, ztrácela hlas, ba i šepťání ji delalo potíže. Dne 21.12.1865 zaopatřil na smrt nemocnou kaplan z Jíříkova František Storch. Zdálo se, že

nemocné přichází poslední hodinka. Ve dne v noci střídali se u jejího lůžka její bratr s manželkou a přítelkyně nemocné, Veronika Kindermannová.

Přiblížil se den 12. ledna r. 1866. Ten den byl také nejlestnější v celém životě nemocné: naříkala, plakala, sténala, kříčela bolestí. Ve dvě hodiny v noci žádala nemocná sotva slyšitelným hlasem svou přítelkyni Veroniku, aby ji pokropila svěcenou vodou a pomodlila se mariánskou modlitbu sv. Bernarda: "Pamatuj, láskyplná P. Maria, že nikdy nebylo slýcháno, abys opustila toho, kdo se utíkal pod tvou ochranu, kdo vzýval tvou moc, kdo prosil o tvou přímluvu. V této důvěre se také já k tobě utíkám. Dobrá Matko, neodvracej se od mých proseb, ale slyš je a vyslyš!" Pak nemocná hlasem slabým jako dechnutí řekla: "Bůh mi víc nenaloží, než co mohu unést; kde je nouze nejvyšší, tam je pomoc Boží nejbližší." Metušila, co těmi slovy právě prorokovala. Pak prosila Veroniku, aby si šla lehnout. Nemocná však běla, protože bolesti ji nedaly spát. Při svitu noční lampičky se dívala na obraz Matky sedmibolestné visící u jejího postele.

Bylo to ke 4. hodině ranní dne 13. ledna 1866. Nemocná buď svou přítelkyni: "Vstávej, poďivej se přece, jak velká záře je tu." Veronika však nic nevidí, jen matné světlo lampičky. Ale co se to deje s Magdalenou? Třese se na celém těle a je celá rozrušená, vybízí ošetřovatelku, aby poklekla, že v místnosti je P. Maria a hned popisuje její vzezření: uprostřed nadzemského světla stojí vznešená postava, stojí tiše na konci postele u nohou nemocné. Z oka té postavy prýští tolik jasu nebeské záře, liliový bílý šat splývá na jejím těle, obe ruce přikryté širokými měkkými záhyby šatu, levá ruka je pod šatem pozvednuta k hrudi, druhá, pravá natázena, jakoby k sobě zvala; nad hlavou se stkví čelenka v podobě koruny, ale tak krásná, že jistě není výrobkem rukou lidských. Nemocná vylučuje pochybnost, že by to nebyla P. Maria, proto velmi tiše šepťá své ošetřovatelce: "Pak si klekní, copak ji nevidíš? Tam stojí!" Ale Veronika opravdu nic nevidí, zato ale pevněji přidržuje nemocnou, která se na celém těle chvěje stále více a více. Nadzemský jas, který nemocná vidí, pálí do očí, nemůže se do něho dívat, proto si Magdalena zastírá oči. Ale po chvíli se vše změní, nemocná spíná ruce k modlitbě a silným hlasem začíná zpívat Magnificat: "Velebí

má ouše Pána a ochromuj jásá v Bohu, mém Spasiteli." Sotva slova tohoto Mariina chvalopěvu dozněla, slyší nemocná slova: "Mé dítě, od této chvíle se ti to hojí." Po těch slovech zmizela zář nebeského světla a ve světnici bylo šero jako dřív. Na přání Magdaleno přivolala Veronika bratra nemocné a jeho manželku. Hlasem třesoucím se radostí zvolala jím šťastná Veronika vstric: "Jsem zárová, je mi dobré, ona mi to řekla." Bratr se diví, jakýmá nemocná silný hlas, když předtím po celé tydny jen šepotala. Ale to není ještě všecko. Nemocná si najednou začala roztrhávat obvazy a na místech dříve hnijících ran je všude vidět zdravou, čerstvou pokožku. Jen z největší rány na hrudi zůstala malá ranka, která se do příštího dne úplně zacelila. Za dva dny monla Magdalena normálně už pracovat.

Zpráva o náhlém uzdravení nemocné, jakož i tom, že se jí zjevila P. Maria, se roznesla po celém okolí. Lidé připisovali uzdravení nevyléčitelné nemocné, kterou dobře znali, vyšší moći a poklekalí na místě, kde údajně měla stát P. Maria. Děsící lékař přišel nene navštívit Kadeovou a prohlásil: "Tohle mi zůstane záhadou." Farní úřad v Jiříkově ohlásil Magdalenen případ biskupu litoměřickému Augustinu Wahalovi, který sestavil komisi, v níž byli i oba lékaři, kteří Magdalenu léčili. Církevní vyšetřující komisi vedl kanovník Řenák. Vyšetřování bylo prítomni i světí úředníci, kteří doznali, že nikdy nepoznali tolik nestrašné spravedlnosti, jako při tomto vyšetřování. Psané protokoly této komise mají 46 stran. Biskup dovolil světničku Magdalenu proměnit na kapli, která byla ve dne v noci navštěvována. Říkalo se jí "domek milosti".

Ghudá a skromná Magdalena Kadeová zůstala i po zjevení, jíž se jí dostalo, stále stejná jako dříve. Nebyla na to pyšná, nechtěla z toho težit, zůstala nenáročná. Ba, darovala pro stavbu kostela ještě své poličko. Později, když byl domek Kadeových zbořen, aby na jeho místě byl zbudován chrám, žila v jednom domě blízko kostela /čp. 64/, který byl také zbořen v posledních letech. Zemřela ve věku 70 let dne 10.12.1905. Její tělo bylo uloženo 13. téhož měsíce do hrobky na hřbitově v Jiříkově a v r. 1925 přeneseno na nově zřízený hřbitov ve Lipové, kde odpočívá doposud.

Popis poutního chrámu

Poutní chrám přiléhá k dříve postavené milostné kapli, k níž byl položen základní kámen dne 8.9.1870 a která byla otevřena pro bohoslužby ve výroční den zjevení dne 13.1.1873. Tehdy se svěcení kaple zúčastnilo více jak 20.000 lidí, zatímco

Kaple pojme nejvíce 200 věřících. Kaple byla zbudována na místě domku Kadeových, postupně zkrašlována. Oltář kaple a vnitřní zařízení pochází z r. 1896. Pod oltářem na místě, kde 13.1.1866 stála P. Maria, je pod sklem kus dřevěné podlahy z domu Kadeových, zakrytý snímatelnou mramorovou dlaždicí, na níž jsou slova mariina pronesená Magdaléně: "Mé dítě, od této chvíle se ti to hojí". Na zadní stěně kaple je v barevné mozaice znázorněn výjev zjevení. Na oltáři je 90 cm vysoká socha P. Marie, vytesaná z kararského mramoru, která má vzezření podle popisu magdalénina. Socha je darem polské hraběnky Raszynské. Každoročně v této kapli se koná od 12. do 20. ledna tzv. Oktáv zjevení s denními bohoslužbami. V noci z 12. na 13. ledna se tu konají mariánské modlitby a zpěvy, které končí o 4 h. ranní, o výroční hodině zjevení v r. 1866, slavnou mší svatou.

Po dostavění kaple se přikročilo k vybudování kostela, který by pojál nával poutníků. Před dokončením stavby kostela byl r. 1884 položen základní kámen ke stavbě kláštera redemptoristů, kteří byli pověřeni správou tohoto poutního místa.

Filipovská mariánská bazilika je dílem vídeňského architekta F. Hutzlera. Chrám je jednolodní s třemi polokruhovými apsidami a dvouvěžovým průčelím. Byl stavěn 13 let/1873-85/, o jeho stavbu se zasloužil zmíněný obětavý kněz Jiříkovský Fr. Storch, jemuž byla v chrámu zasazena pamětní deska. Chrám konsekroval litoměřický biskup Schöbel dne 11.10.1885. Chrám je 45 m dlouhý, 22 m široký a 25 m vysoký. Klenba chrámová je nesená deseti monutnými pilíři.

Původní hlavní oltář je baldachýnový, umělecké dílo nevšechní krásy. Vévodí mu v nadživotní velikosti dřevěná socha P. Marie-Pomocnice křesťanů, již je kostel zasvěcen. Madona je oděna v pestrém modrém a červeném hávu s korunkou na hlavě a žezlem v pravé ruce, na levé drží bíle odeněho Ježíška, který pozvedá pravici a levici tiskne zeměkouli k srdci. V chrámové lodi je pět postranních oltářů, vcelku novodobá a říla místní provenience: P. Marie Bolestné, sv. Josefa, Srdce Ježísova, Srdce P. Marie a Matky ustavičné pomoci.

V druhé sakristii je vystaven filipovský betlém, umělecké dílo řezbáře Wendlera a malíře Kindermanna z r. 1934. V téže místnosti stojí lůžko, na němž trpela a byla uzdravena Magdaléna Kadeová ane 13.1.1866. Patnáct zastavení křížové cesty

je dílem grafika a malíře Gottfrieda Zawadského z Kamence /NDR/. Ke stému výročí posvěcení baziliky byl v letech 1978-84 celý objekt renovován z finančních darů poutníků domácích i zahraničních. Na darech se podílela i Mezinárodní Charita. Renovaci baziliky a milostné kaple, kterou prováděli bezplatně obětaví věřící, vedl ing.arc. Pavel Bohuslav ze Železného Brodu, podle jehož návrhu byl také usporádán vnitřní bohoslužebný prostor podle směrnice II.vatikánského koncilu. V kříži baziliky byl instalován obětní stůl; jeho menza ze zbuzanského mramoru z Dobřichovic u Prahy váží tři tuny, podstavec stolu je betonovy. Tento obětní stůl posvetil v neděli 16.6.1985 pražský arcibiskup František Karlovič Tomášek. Současně korunoval filipovskou milostnou Madonu stříbrozlatou korunkou se šesti českými granáty. Korunka je darem věřících z Německé spolkové republiky, a posvetil ji v dubnu téhož roku v Římě sám papež Jan Pavel II.

Hlavní poutní slavnost ve Filipově se koná v době od 12. do 20. ledna a v neděli po svátku Pomocnice křesťanů, který se slaví 24. května.

Spojení na poutní místo je vlakové i autobusové.

Prameny

Storch: Maria, das Heil der Kranken

Políkka: Maria Filipsdorf

Koucký: Filipov, r. 1932

Hoppe: Des Österreicher Wallfahrtsorte, Wien 1913

Beránek: Katolické noviny, 1987/37

Čs akademie ved: Umělecké památky Čech, Praha 1977

HEJNICE

H E J N I C E

Není prý v české zemi poutního místa, které by bylo zasazeno do tak malebné přírodní scenerie jako jsou Hejnice na okrese libereckém. Právem bývají nazývány "Česká Maria Zell". Nejvyšší hřebeny jizerských hor lemuji jako dekorativní kulisy nádherný barokový chrám na břehu řeky Smědavy. Co způsobilo, že se kdysi opuštěné lesnaté údolí /Hejnice odvozuje svůj název od slova háj/ proměnilo na sedm set let ve věhlasné poutní místo?

Původ poutního místa

Poale legendy řemeslník z nedalekého Luhu u Raspenavy, sítar a řešetář, měl beznadějně nemocnou ženu a dítě. Jednou odešel do lesů vyhledat dřevo k práci a při odpočinku usnul pod třemi lípami na břehu řeky Smědavy. Měl podivný sen: Strom, pod nímž spal, byl zalit září, na větvi posedávali andělé a jeden z nich mu říkal: "Jsi na zázračném místě, na kterém se zalíbilo Bohu. Jsi domů a vrat se s obrázkem Matky Boží, aby každý, kdo půjde v budoucnu kolem, se mohl zastavit a dosahnut milosti. Tobe pak se za oaměnu uzdraví žena i dítě." Tato událost se mela stát začátkem 13. století/r.1211/. Sítar se vypravil pěšky do Žitavy, cestou našel fenik, za který tam kupil zašlý obraz P. Marie - víc prý řezbář od něho nežádal - a zavěsil ho na lípě, u níž se mu dostalo výzvy. Na vozíku sem přivezl nemocnou ženu a dítě a jejich důvěrná modlitba byla odmeněna vyslyšením a uzdravením matky i dítěte. Po nich pak mnoha jiným, kteří sem přicházeli. Za nedlouho byla tu postavena dřevěná kaple, do níž proudili prosebníci z Lužice, Slezka, Čech a Polska. R.1469 vyzval vratislavský biskup verící, aby se zúčastnili "slavné poutě do mišeňské diecéze k Panně Marii hejnické, při níž mohou získat plnomocné odpustky". R.1472 byl zde zbudován gotický kostel ke cti navštívení P. Marie. Za reformace byl kostel na příkaz protestantské majitelky fryštátského panství Kateriny z Redernu uzamčen a milostná stará dřevěná soška, která v druhé polovině 14. století nahradila sítarův obraz, byla přenesena do Liberce, do zámku majitelky. Sám císař Rudolf se prý pochlouboval nad takovým necitelným jednáním paní z Redernu, ale marně. Teprve když zámek v Liberci r. 1615 vyhořel a soška zůstala neporušená, byla opět vrácena do hejnického kostela, kde stojí dodnes.

Koncem 16. století se Hejnice nazývaly "vsí u Matky Boží na pareze". Soška totiž stávala na lipovém pahýlu v kostele. S příčnou rodu Gallasů na frýdlantské panství vstoupila sláva nejnického poutního místa do svého druhého zenitu. Hrabě František Ferdinand Gallas se rozhodl založit při hejnickém kostele klášter františkánů, k němuž byl položen základní kámen r. 1692 a který během čtyř let postavil stavitele Marcus Antonius Canevalle. V dobách josefínských bylo poutní místo opuštěno a zelo prázdnou.

Popis poutního chrámu

Koku 1722 byl zbořen starý kostel až na presbytář, který byl pojat jako rameno příčné lodi do novostavby nynějšího chrámu, staveného pražským stavitelem Tomášem Haffeneckerem podle návrhu Jana Fischera z Erlachu. /někdy se návrh připisuje samotnému T. Haffeneckerovi/. Chrám byl budován v letech 1722-29. Roku 1761 sice vyhořel /zničena střecha a hlavní oltář/, ale v následujících letech byl opraven stavitelem J. Ježíčkou. Restaurován pak v letech 1901-02 a 1929. Chrám je situován od jihu k severu. Svou impozantností dodává Hejnici lesk prvoradého poutního místa. Pojme 6000 věřících, s emporami 7000 věřících.

Chrám je barokový, jednolodní, má půdorys latinského kříže s bočními kaplemi a rameny příčné lodi, která tvoří na jedné straně presbytář původního kostela a na druhé pseudogotickou kapli sv. Antonína z r. 1908. Vstupní průčelí kostela je dvouvežové se střešním konvexně vypnutým rizalitem. Nad středním segmentovým štítem dosedá volutový štít s nikou se sochou P. Marie, ukončený segmentovou římsou. Věžní nástavby člení pilastry, které vrcholí cibulovými báními. Už portály, nemluvě o barokním bohatém stylu interiéru chrámu, svědčí o nevšeobecném staviteelském umění.

Překvapí-li nás chrámová loď s velkými žlutě natřenými pomerne prázdnými stěnami bez jakýchkoli dekorací, odškodní nás pohled ke klenbě s překrásnými obrovskými nástropními freskami, které jsou dílem vídeňského umelce a profesora Umělecké akademie Ondřeje Grolla /zemřel r. 1907/, který je vytvořil právě v pomerne krátké době /1904-05/. Nejhlušším dojmem zapásobí hlavní kopule, v jejíž první polovině je znázorneno ukřižování Krista. Scéna představuje pod křížem

čtyři oddělené skupiny: plácící andely, plácící ženy, prchající nepřátele, vydešené vojáky. Divák stojící bezprostředně pod kupolí má dojem, že postavy po okraji kupole se zmenšují, což u obrazů je neobvyklé. Druhou polovinu kupole tvorí freska Nanebevzetí P. Marie. Celý vyjev je umocněn světelností a jasností postavy Boha Otce, který vítá blížící se matku Vykupitele jako Královnu nebes. V ulouhé chrámové lodi freska Zvestování P. Marie je obohacena čtyřmi statnými a vzletnými postavami evangelistů. Neméně i freska Narození Páně působí dojem monumentální krásy.

Pozadí hlavního oltáře vytvořil ve fresce jezuitský bratr z Bohosudova J. Kramolín /sign.: "Josef Kramolín pinxit 1787/. Obraz Navštívení P. Marie v Kramolinově namalovaném portálu je dílem spěvného malíře Josefa Führicha, rodáka z nedaleké Chrastavy. Predstavená menza s řezaným tabernáklem a sochami andělů pochází od J. Hájka z Mnichova Hradiště z r. 1787.

Hlavní oltář zdobí milostná gotická soška Madony z 80. let 14. století. Soška měří 39 cm, je z lipového dřeva. Štíhlá, ponekud vychýlená Madonna drží v levé ruce zpola oděně dítě ve staré asi půldruhého roku a v pravici drží velké jablko, které jakoby nabízela dítěti ke hře. Na hlavě má zlatou korunku, šat se závojem je zlatý. Na tváři Madony se podarilo řezbáři vykouzlit milý, nebeský úsměv. Bývá proto nazývána Mater fomosa - sličná matka.

V bočních kaplích jsou protějškové pašiové oltáře z 2. poloviny 18. století: sv. Rodiny a sv. Františka Xavera /obraz z r. 1863 od malíře Josefa Brömmela/. Další dva protějškové oltáře jsou novodobé, baldachýnové s výklenky se sochami sv. Jana Nepomuckého a sv. Josefa. Kazatelna pochází z doby kolem r. 1740 s páskovou ornamentikou, závěsy se sochami evangelistů. Varnany z r. 1798 od B. Englera ze Žitavy.

Ve výchnodním rameni lodi je křídlový oltář tzv. Valdštejnský polní oltář s plastikami Panny Marie, sv. Kateriny, a sv. Barbory z konce 15. století, obnovených roku 1908. Tento oltář údajně používal Albrecht z Valdštejna na svých vojenských taženích. Na tomto místě stávala kdysi ona památná lípa, jejíž paňol je zazden do tohoto křídlového oltáře. Za se také začínají očividné dějiny poutního místa Hejnic.

Kostel je obklopen ambity otevřenými do dvora pilírovými ardádami, s klenutou křížovou klenbou.

V celém areálu tohoto poutního místa probíhá generální oprava, která je financována státními dotacemi, dosud ve výši šest a půl milionu korun.

Hlavní poutě v nejnicích se koná v neděli po svátku Navštívění P. Marie /podle predkoncilního kalendáře 2. července, podle nového kalendáře 31. května/.

Spojení na poutní místo je vlakové i autobusové.

Prameny

- Helbig: Geschichte der Kirche, Friedland 1894
Helbig: Das Wallfahrtshaus in Haindorf, Friedland
Frind: Kirchengeschichte Böhmenš
Oppitz: Fruchtbarer und schattenreicher Lindenbaum, Haindorf 1731
Gebhardt: Die heilige Sage, Wien 1866
Hoppe: Des Österreichers Wallfahrtsorte, Wien 1913
Čs. akademie věd "Umělecké památky Čech, Praha 1977"

HORNÍ POLICE

Pozdrav z
Horní Police

HORNÍ POLICE

=====

Mezi Českou Lípou a Děčínem rozkládá se staré poutní místo Horní Police s nádherným barokovým chrámem, k němuž vede cesta mírně stoupající alejí vzrostlých lip.

Původ poutního místa

Původ poutního místa je opředen legendou, na niž poutníka upozorní už při výstupu z vlaku či autobusu na jižním břehu řeky Ploučnice monutný pískovcový sloup zakončený pozlacencou mariánskou sochou, která je kopí milostné sochy polické. Na toto místo prý kaysi Ploučnice vyvrhla tuto sochu, kterou obyvatelé s velkou pietou umístili ve svém chrámu. V letech 1688-92 dal vévoda František Julius ze Sachsen-Langenburku zbudovat nynější chrám, který byl v letech 1717-23 přestavěn do nynější podoby. Chrám je důstojným protějškem k starému polickému baroknímu zámku z 1. poloviny 18. století, postavený patrně Oktaviem Broggiem.

Legenda se rovněž poutá k silnému řetězu, tři metry dlouhému, zakončenému dvěma masivními pouty, který je umístěn v ambitu. Opis z farní kroniky poskytuje toto vysvětlení: Za první švédské války /1620-30/ byl potulujícími švédskými vojáky dopaden jistý muž ze Zákup, jménem Mathes Hosser, odvlečen do Úštěku a tam přikován řetězem ke kůlu. Protože Hosser práve putoval coby velký mariánský ctitel ze Zákup do Police, volal o pomoc k Matce Boží a byl vyslyšen. Zatímco strážní v noci usnuli, vymanil se sám z přikování ke sloupu a dorazil časně zrána do Police, kde mu ze zápesti spadl i tento řetěz. Tolik legenda. Pravdou však je, že na tomto poutním místě nejeden hříšník se zbavil okovu hříchů.

Popis poutního místa

Poutní kostel Navštívení P. Marie je barokní. Jádro dnesšího kostela postavil Giulio Broggio, stavbu dokončil přistavením bočních lodí a sakristie v r. 1723 Oktavio Broggio. Stavební celek je rozložen kolem dvou nádvoří. Prvé je přístupné průjezdem ve věži a má na jedné straně dekanství, na druhé zed' a proti věži schodiště do druhého nádvoří, které je obklopeno na třech stranách ambitem; zde uprostřed stojí kostel.

Vstupní věž pochází z r. 1722, je barokní, čtyřboká, členěná pilastrami na nárožích. Její ochoz, který se rozšiřuje do

polygonální formy, je opatřen balustrádou se sochami P. Marie a sv. Alžbety.

Kostel je trojlodní s hranolovou věží v západním průčelí a s trojboce ukončeným presbytářem s postranní sakristií. Hlavní loď je klenuta valenou klenbou s lunetami a pásy, do bočních lodí jsou vsunuty plochostropé tribuny podklenuté valeně s lunetami a lunetovými závery. Po stranách presbytáře jsou oratoře, na klenbách ornamentální štuková výzdoba.

Na hlavním barokním dřevěném oltáři ze 17. století je skleněná vitrina, která skrývá 75 cm vysokou dřevěnou sochu Matky Boží bez dítěte. Socha pochází ze začátku 16. století. Postava mariina v mladistvém vzezrení prozrazuje postoj při modlitbě. Obepíná ji bohatě vyšíváný šat, který překrývá dutinu - luno s děťátkem-Ježíškem. Hlavní umělecky cenný oltář doplňují po stranách velké skříně, v nichž se uchovávají figuríny s relikviemi svatých mučeňí Kristýna a Pavla, které sem byly preneseny z římských katakomb v r. 1724 a 1731. Vrchol hlavního oltáře, který zdobí sochy sv. Josefa a Alžbety a dítětem Janem Křtitellem, je zakončen barokními soškami sv. Edmunda a sv. Matyldy. Farní chrám se datuje od 14. století, jako poutní chrám od 16. století.

Chrámovou lodi bohatě vyplňují tyto barokové dřevěné oltáře z 18. století: oltář Piety se sochami sv. Veroniky, Otilie, Apolonie, Barbory a Kateřiny; oltář Navštívení P. Marie s olejomalbou na plátně Zvestování P. Marie a se sochami sv. Jana Evangelisty a Křtitele a souborem sošek přeustavujících Madonnu s Ježíškem a pramáti svu s jablkem v ruce; oltář sv. Josefa, oltář sv. Blažeje se sochami sv. Dominika a reta z Verony; oltář sv. Aloise se sochami Zachariáše a Alžbety; oltář sv. Anny, oltář sv. Barbory se sochami sv. Aloise a Otilie; oltář sv. Tekly se soškami sv. Jana Nepomuckého a Antonína Paduánského.

Do ambitu je vkomponováno sedm kaplí se štukovými ornamenty. Kaple nesou názvy: Narození Páně, Ecce homo, Vzkříšení, sv. Jana Nepomuckého, P. Marie Sněžné, Jana Křtitele, Dušičková. Ambit je plochostropý, kaple sklenuty valeně se stýkajícími se lunetami a vyzdobeny ornamentálním štukem. Obrazy Křížové cesty v ambitu jsou dílem J. Birnbauma z r. 1851.

V poslední době byla v celém areálu provedena generální oprava, na níž nemalou finanční částkou 377.000 Kčs přispěl Okresní národní výbor v České Lípě.

Apoštolský Stolec kaysi poctil toto poutní místo zvláštním výsadou /bulou papeže Klementa XII. z 6.7.1736: Romanum Pontificem decet/; polický arcidekan měl privilegium pontifikalií. Poslední infuiovany arcidekan polický Luďák Gala zemřel v Polici v r. 1957. Arcidekanský úřad polický byl zřízen r. 1723.

Hlavní poutě se koná v neděli po 2. červenci, kdy se zde slaví svátek Navštívení Panny Marie.

Spojení na poutní místo je vlakové i autobusové.

P r a m e n y

Schnaller: Topografie V, 261

Sommer: Böhmen I, 309

Košnář: Poutní místa

Katolické noviny 1987 č. 34

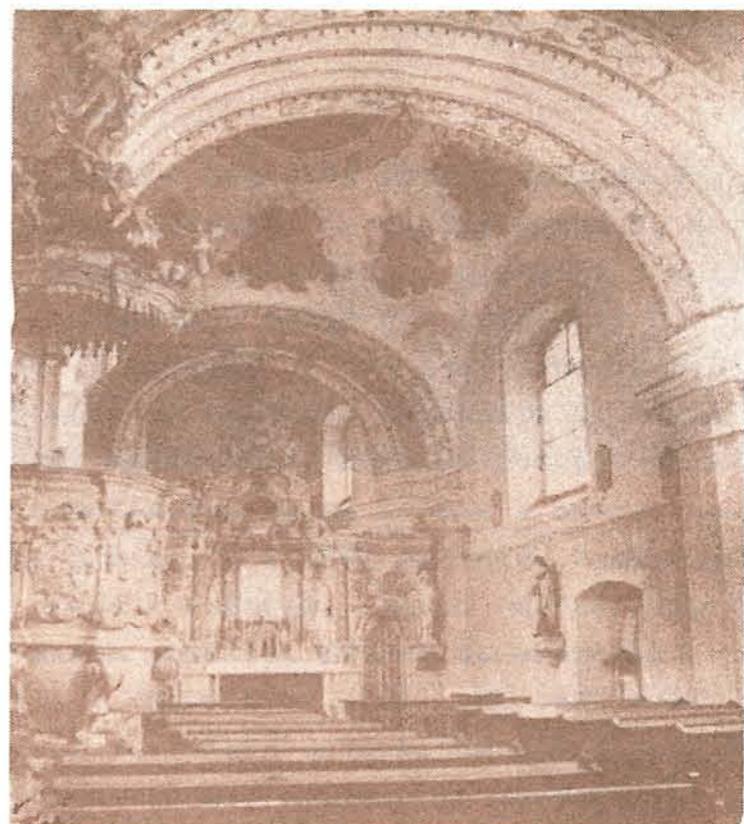
Hoppe: Des Österreichers Wallfahrtsorte, Wien 1913

Umělecké památky Čech II, ČS akademie věd, Praha 1977

Stejskal: Scriptum 1988

KŘEŠICE

KŘEŠICE u Litoměřic

=====

Východně od Litoměřic na pravém břehu Labe leží oblíbené místo věřících jihozápadní části naší diecéze, Křešice. Obec má svůj vlastní farní chrám sv. Matouše ze 14. století. Východně za vesnicí vévodí okolí nápadný barokový chrám, který pojme tisíc věřících a který má svou zajímavou historii.

Původ poutního místa

Řeznický tovaryš Jan Jiří Köcher zanlédil v r. 1679 v domě jednoho z obyvatel předměstí Litoměřic sošku P. Marie vyrobenou z hliny. Velmi se mu líbila a proto ji koupil od majitele za dve libry. Litoměřický malíř Jan Swietecky mu ji krásně nabarvil a Köcher si ji umístil ve své světničce, kterou měl nedaleko biskupské rezidence. S upřímnou zbožností klekával před soškou a vroucně uctíval Matku Boží. Když se později ve svém řemesle osamostatnil, přestěhoval se do Křešic a sošku vzal sebou jako svůj drahocenný poklad. V r. 1697 smrtelně onemocněl a v tomto stavu volal o pomoc k P. Marii, kterou vzýval jako "Uzdravení nemocných". A Maria pomohla, Köcher se uzdravil.

Z vděčnosti i radosti si přál, aby jeho sošku uctívali i jiní a proto ji 20. 7. 1697 zavesil na olši, poblíž ní byla studánka. Zbožní mariánští ctitelé se zastavovali v modlitbě u stromu a brzy se soška stala soškou milostnou c studánka zázračnou. Mnozí nemocní a trpící vzývali pomocnici křesťanů ve svých telesných i duševních útrapách a pomoci se jim dostalo.

Pověst o vyslyšených a zázracích se rozšířila široko daleko. Proto ustanovil litomerický biskup Jaroslav ze Šternberka komisi, která měla prošetřit zázračná uzdravení. Komise začala pracovat 24. 4. 1704 a vyslechla radu hodnotných svědků, kteří vypovídali ve prospěch osmnácti zázračných uzdravení. K uzdraveným patřili věřící ponejvíce z Křešic a sousedních Zahoran, Třeboutic a Polep. Scházely se také peněžité dary na postavení kaple a když k nim biskup Šternberk přidal svůj obnos, začalo se v r. 1708 se stavbou kamenné kaple, v níž zmíněná olše stála za hlavním oltárem.

V letech 1728-32 dal biskup Jan Adam hrabě Vratislav z Mitrovic zbudovat nynější chrám, jehož stavbou byl povolen Octavio Broggio. Zbožný biskup pak nejméně jednou do týdne celebroval v křešickém chrámu.

Horlivým ctitelem a mecenášem tohoto poutního místa byl také biskup Emanuel Valdštejn, který dal kostel renovovat a opatřit novým hlavním oltářem. Mramorová deska v chrámu dosud upamatovává na slavnou konsekraci chrámu v r. 1763. Zázračnou sošku biskup miloží do pozlaceného rámu s benátským sklem, které mu sloužilo dřív jako zrcadlo. V r. 1764 dal zhotovit keramickou kopii milostné sošky a umístit ji na průčelí chrámovém. Dodnes v presbytáři i lodi chrámové jsou věnce drobných žárovek, které upomínají na období, které si libovalo v těchto světelných ornamentech.

Popis poutního chrámu

Chrám je jednořadý s průčelím na východní straně, se segmentovými výdutěmi v bocích lodi a odsazeným delším presbytářem, připojeným na západní straně k původní kapli. Průčelí je trojosé, dvoudílné, členěné trojbokovými pilastrovými svazky, s proláklými boky, v zaskleném výklenku pod římskou kamenný reliéf P. Marie /tzv. Pasovské Madony/ s letopočtem 1764. Pod nikou je znak biskupa Valdštejna. - V lodi a presbytáři nástropní malby pocházející od A. Swieteckého z let 1731-32 zachycují mariánské výjevy, překrásné štukové rámy kolem nich vytvořil M. Tollinger.

Hlavní oltář z r. 1763 je dřevěný, velmi bohatý, se sloupky, vyklenky, čtyřmi bílými sochami a dalšími plastikami, se znaky litoměřických biskupů a jinými zlacenými doplnky. Na oltáři je zasklený nikterak umělecký reliéf 50 cm vysoké Madony, za oltářem kmen olše s dvěma železnými větvemi, u níž vznikla původní kaple. Boční oltáře sv. Anny a sv. Josefa jsou pseudorenesanční s obrazy od Fr. Wadlicha z r. 1857. V lodi chrámové upoutá návštěvníka překrásná barokní kazatelna.

Za presbytářem je studánka upravená ve 20. století, nad ní reliéf křešické Madony, kdysi opatřen monogramem WS a letopočtem 1703, dnes překrytý keramickým obložením.

Vnitřek i vnějšek chrámu vyžaduje generální opravu. Novodobá dřevěná socha Krista Krále, která dřív zdobila chrámové nádvorí, je nyní umístěna v presbytáři.

Hlavní pouť se koná v neděli po 2. červenci, kdy se zde slaví svátek Navštívení P. Marie.

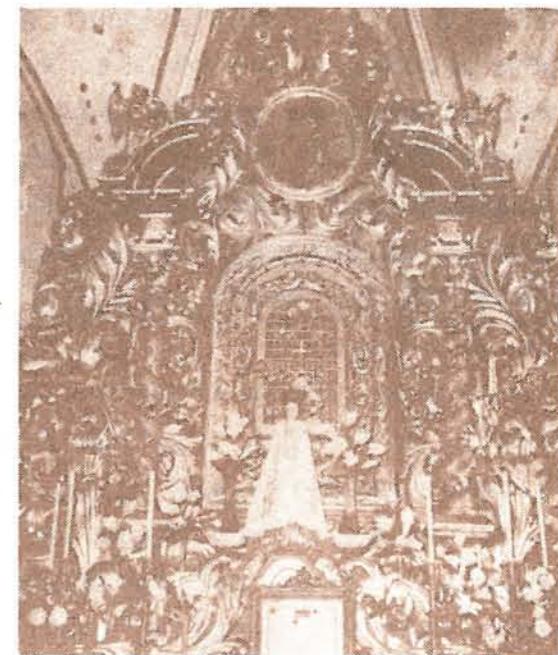
Spojení na poutní místo je vlakové i autobusové.

P_r_a_m_e_n_y

Sommer: Leitmeritzer Kreis
Košnář: Poutnická místa
Umělecké památky Čech,
ČS. akademie ved, Praha 1977

Schaller: Topografie
Hoppe: Des Oesterreichers Wallfahrts-
orte, Wien 1913

KVĚTNOV

K V Ě T N O V

V Krušných horách, 12 km severně od Chomutova, v zalesněných kopcích je malebné poutní místo Květnov, dříve známé pod jménem Kvínov /z německého Quinau/. Patří do farnosti Blatno. Jen několik čísel čítá tato osada, za níž na návrší vypíná se poutní kostel Navštívení Panny Marie.

Původ poutního místa

Začátky tohoto poutního místa, nazývaného "perliou Krušnohorí", jsou jako u mnoha jiných rovnež opředeny legendou, která sahá do dávných století. V roce 1342 údajně na stráni, kde dnes stojí kostel, rozbehlo se pasáčkovi Josefu Zeinovi stádo, které nemilosrdně ve hnevu proklínal. Tu uslyšel najednou hlas napomenutí: "Neklej, urážíš tím mého Syna!" Pasáček se ohlédl v tu stranu, odkud hlas přicházel a hle, v kroví zahledl sošku P. Marie. Vzal si ji domů, uložil do skříně, ale soška přes noc zmizela a on ji opět našel v kroví, na téže místě, kde ji poprvé shlédli. Toto se nekolikrát opakovalo. Obyvatelé vesnice se proto rozhodli postavit ve vsi kapli, ale navezený materiál přes noc pry zmizel a ležel zrána na místě původního nálezu sošky. Proto nakonec se rozhodli zbudovat tam kapli. V poutním kostele ve vše bývalém hlavním oltáře je ozdobná mřížka vyplňná barevnými obrazy na dřevě, které znázorňují legendární původ tohoto poutního místa. Údajně práve na tomto místě byla milostná soška v kroví nalezena.

Popis poutního chrámu

Cesta k poutnímu kostelu je vroubená vzrostlou lipovou alejí a výstupem o padesáti schodech /z r. 1768/, nazývanými "růžencovými schoay", neboť připomínají počet padesáti Zdraví růžence. Naproti chrámovému vchodu je renovovaná kaple Narození P. Marie, v níž na kamenné soše P. Marie Samodruhé je vespoď vyryt nápis: Mater Dei 1641.

Nejstarší částí kostela je presbytář z 1. poloviny 16. století s dosud patrnými, nepravidelnými gotickými oblouky. Presbytář byl přestavěn v 2. polovině 17. století současně s lodí, veží /r. 1689/, severní částí sakristie /r. 1674/, z té doby také pochází štukové figurální reliéfy v lodi. Poslední přestavba kostela se datuje po polovině 18. století.

Chrám je jednolodní s petiboce zakončeným presbytářem s operáky, se sakristiemi po obou stranách presbytáře a s hrano-lovou nízkou věží na jižní straně lodi přistavěnou nákladem majitele zámku Červený Hrádek v Jirkově. Nad vchodem je segmentová rímsa se sochami sedících andělů, uprostřed nichž je jesu-itský emblém s písmeny AMDG /ad majorem Dei gloriam-k větší slávě Boží/ a v barokně vykrojeném štitu je nika s kamennou barokní sochou P. Marie. Nad vchodem do veže je nika s kamennou sochou sv. Ignáce, zakladatele jesuitů, kteří z chomutovské koleje zde kdysi vedli duchovní správu.

Presbytář je zaklenut jedním polem křížové klenby a v závěru paprscitě vyžlabených žebrech, rámovaných štukovým periovcem jsou tercové svorníky zdobeny reliéfy rozet. Plochostropá lodi, steny, okenní špalety lodi jsou pokryty nízkými štukově polychromovanými reliéfy ze života Panny Marie.

Hlavní oltář je barokní z doby kolem r. 1700, portálový, s točenými sloupy, zdobený bohatě akantem s granátovými jablkami. Pozdně gotická socha P. Marie Samouruhé je asi 60 cm vysoká: Maria má tvář snědou, ruce mírně rozpjaté, dlouhé pozlacené vlasy, je oblečena v roucho, stávala kdysi za mříží, takže nebyla dobře viditelná. Tato dřevená socha pochází z doby kolem r. 1450, její autor je neznámý.

Boční oltáře sv. Anny a Jana Nepomuckého s rokokovými řezbami pocházejí z 18. století, socha Piety a Krista Trpitele v lodi pocházejí ze začátku 16. století.

Kaple na prostranství za kostelem měla název Sünderkapelie - kaple hříšných. Zřejme se tam sloužily mše za zemřelé, svedčily by o tom motivy /lebky/ na dochovaném antipendiu. Na oltárním kamenném letopočet 1768, patrně v tomto roce byla kaple vysvěcena.

Chrám pojme asi 1000 lidí. Bývá hojně navštěvován věřícími hlavně o poutích, které se zde konají po tři neděle po svátku navštívení P. Marie podle předkoncilního data 2. července.

V r. 1980 byla renovována věž nákladem 90.000 Kčs, státní dotaci tehdy poskytl Okresní národní výbor v Chomutově ve výši 76.000 Kčs. V roce 1988 byl v kostele renovován interiér a celý okolní areál kostela z mimořádu poutníků. Současně bylo instalováno nové elektrické vedení a osvětlení, byla zavedena vodní připojka, která poskytuje poutníkům horskou vodu k občerstvení. Interiér kostela byl renovován podle

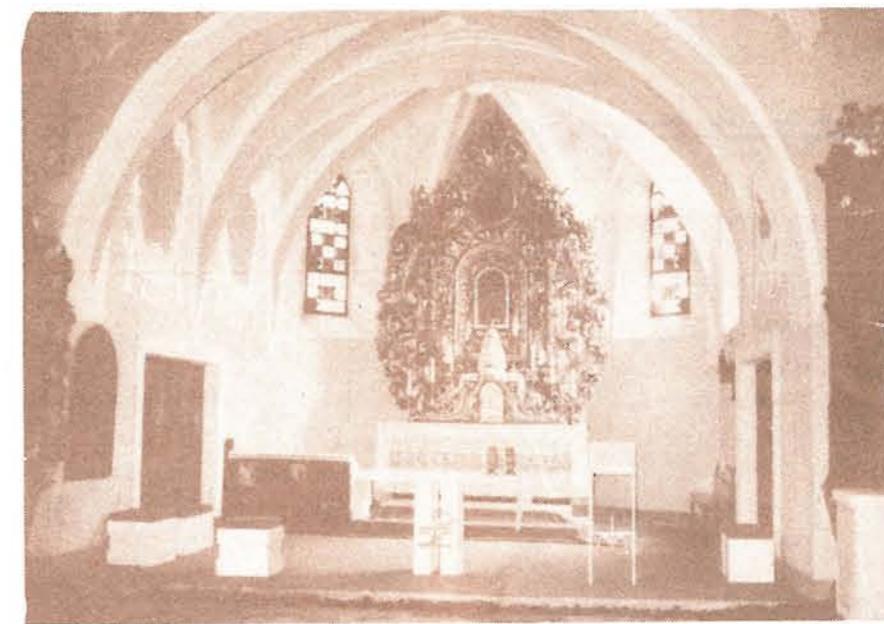
liturgických směrnic II. vatikánského koncilu, velmi vkusným způsobem.

Spojení na poutní místo je autobusové /z Chomutova/.

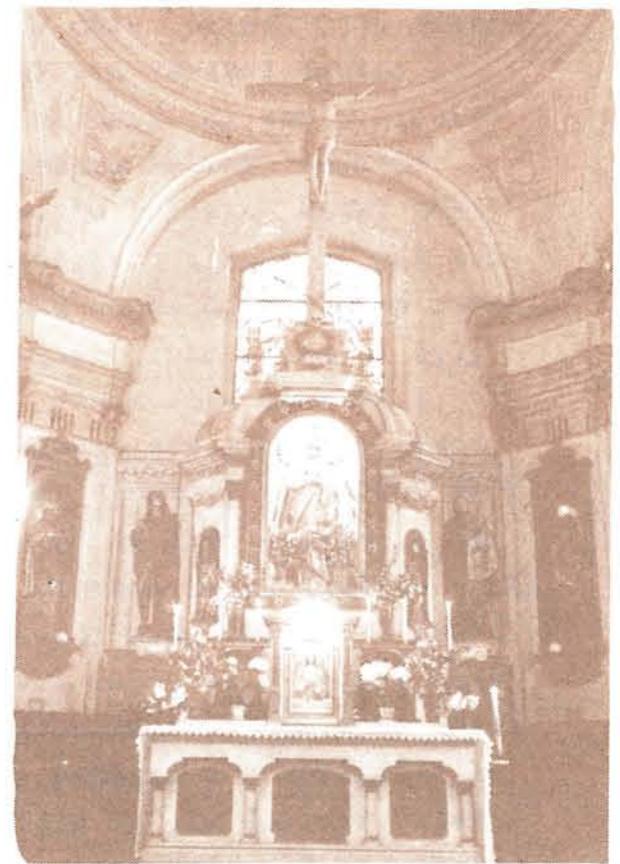
P r a m e n y :

Heimatskunde des Komotauer Verwaltungsbezirkes, Komotau 1901
Geschichte des Gnadenortes Quinau 1925, překlad Fr. Tomšíka Hoppe: Des Oesterreichers Wallfahrtsorte, Wien 1913
Rozkopal: scriptum z r. 1982

Umělecké památky Čech II. čs. akademie věd 1977

MARIÁNSKÉ RADČICE

MARIÁNSKÉ RADČICE

V blízkosti hornického města Mostu rozkládá se v rovině pod Krušnými horami obec Radčice. Dostala prý jméno po pořanském bůžku jménem Rad, jemuž toto místo bylo zasvěceno. Dnešní název Mariánské Radčice svědčí o mimořádném mariánském kultu, jemuž se toto místo po staletí těšilo. Obec existovala již před r. 1389, kdy zde připomínán farní kostel, který byl v majetku kláštera v Oseku.

Původ poutního místa

"Není neštěstí, aby v něm nebylo trochu štěstí", říká staré přísloví, což potvrzuje i vznik starého poutního místa Mariánských Radčic. Bylo to ke konci 13. století, kdy po smrti českého krále Přemysla Otakara obsadilo Čechy vítězné vojsko Rudolfa Habsburského a plenilo a pánilo zemi podle tehdejšího válečného zvyku. A jako by toho bylo málo, přišel Otto Braniborský, který sužival a vykorisťoval lid tvrdými daněmi a odváděnými dávkami. V této zoufalé situaci dal šestý cisterciácký opat osecký Theodorich, příjmením Veliký, umístit r. 1280 v radčickém farním chrámu sochu Bolestné Matky Boží, která by dodávala lidu posilu v tehdejších útrapách. Jak tehdy bývalo zvykem, socha byla zpočátku oděna do vzácných rouch, které se měnily podle barvy liturgického roku. Později byly tyto šaty z drahých látek nahrazeny pozlaceným pláštěm z lnu. Socha stála na bočním oltáři; v důsledku zřejmých vyslyšení, které se udaly hned v prvních letech, vynutili si vděční věřící její umístění na hlavním oltáři. Od té doby spočívalo na celé farnosti zvláštní požehnání a ochrana Boží. Radčice v klidu přežily husitské bouře, které okolní kraj změnily v poušť. Rovněž, když protestantismus zaplavil skoro celé Čechy, bylo toto místo uchráněno jeho vlivu a pronikání. S ním také další tři města: Duchcov, Osek a nrob. Na památku a z vděčnosti za tuto zvláštní přízeň Matky Boží, které se jim dostalo, slavily tyto čtyři farnosti svátek Růžencové Královny tak slavně jako o Božím Těle. Ba dokonce dostaly název "mariánský kraj", což přijaly s radostnou hrdostí.

Protože Radčice patřily oseckému klášteru, snažili se cisterciáci pozvednout farní kostel v Raučicích, který se stal poutním, do nebývalé výše. Roku 1697 založili bratrstvo Bolestné matky Boží, které za dvacet let čítalo 30.000 členů.

Rok po založení bratrstva /1698/ byl položen základní kámen k nynějšímu chrámu. A sotva ten byl zbudován, přikročilo se ke stavbe ambitů. Jistý Karel Püttner odstoupil a vyměnil svůj pozemek ke stavbě křížové chodby; zato našlo jeho tělo po smrti v křížové chodbě poslední oapočinek.

Největšího rozkvětu se dožilo toto poutní místo začátkem 18. století. V r. 1716 bylo napočítáno 50.000 komunikantů, což na tu dobu je nemalý a nebývalý počet.

Dobu rozkvětu vystřídalo stadium úpadku. Když Josef II. vzal do rukou žezlo rakouské říše, přišla pohroma na poutní místa, s nimi i na Mariánské Radčice. Nastaly doby, které ochromily náboženský život a Římskobylé církvi znatelné škody. I na Mariánské Radčice v době josefinské by se dala aplikovat slova Písma: "Cesty na Sion truchlí, nikdo nepřichází ke slavnosti. Všechny jeho brány jsou zpustošené, jeho kněží vzduchají, jeho panney jsou zarmoucené, hořkost všechny zaplavila"/Pl 1,4/. Když tyto doby pominuly, úcta mariánská uostala zase svobodný a volný prostor, ale rány, které josefinismus zasadil tomuto poutnímu místu, nezacecelily se počas.

Poutní chrám

Poutní chrám je vystavěn ve slohu barokním a pojme s přilehlými prostory 1500 osob. Byl postaven v letech 1692-1703 J.B Matheyem /lod/ a O.Broggiem; obnoven r.1880. Na památku legendárních 63 let pozemského života P.Marie je prý dlouhý 63 kroků. V jednolodním chrámu upoutá pozornost návštěvníka řada soch v životní velikosti/Tomáš Aquin, Bonaventura, Ambrož, Řehoř Vel./, které jsou rozmístěny v celém prostoru v pravidelném odstupu. Presbytář je sklenut oválnou kupolí /kdysi vyzdobenou freskami od J.Q.Janna/. Stěny v presbytáři i v lodi jsou členěny pilastrami s římsovými hlavicemi. Nápadně je celý presbytář ztemnělý, jako by chtěl parafrázovat na Bolestnou Matku slova Písma: "Odvedli mě do temnoty beze světla"/Pl 3,2/. Vysoko nad oltářem ční kříž s umírajícím Spasitelem /zhotoven v Teplicích r.1844/. Pod křížem je v oltářní skříni milostná socha Bolestné Matky Boží. Socha je dřevěná, 140 cm vysoká, pochází z poloviny 17. století. Představuje P.Marii s očima bolestně upřenýma na kříž, ruce má zkříženy na hrudi, její srdce je prokláno velkým mečem. Tímto postojem je vystiženo proroctví Simeonovo: "Tvou vlastní duši pronikne meč bolesti"/L 2,35/. Strany oltáře zdobí sochy Jana

evang. a Veroniky.

Při triumfálním oblouku je oltář Srdce Páně z r.1900, v nice socha Růžencové P.Marie z r.1723. Boční oltáře sv.Josefa, Čtrnácti pomocníků a sv.Anny jsou z konce 19. století; kazatelna s reliéfy a sochou Krista a andělů na stříšce jsou z doby kol r.1720, lavice v presbytáři a lodi s řezanými akantovými /rostlinnými ornamenty/ postranicemi pochází z r.1710.

Kostel je vklíněn do ambitu se šesti kaplemi v nárožích, připomínajícími s hlavním oltářem chrámovým sedm bolestí P.Marie. Fasády kaplí jsou zevně členěny lizénami. Ambit je do nádvorí otevřen arkádami na 36 pilířích, sklenut křížovými klenbami, oddelenými pásy a s malovanými vyjevy z loretánské liturgie z poloviny 18. století. Kaple s malovanými oltáři a sochami světců a evangelistů pocházejí z dílny F.A.Kuhna z let 1713-16. Kříž s korpusem v ambitu pochází dokonce z let 1510-20.

Ambity svou velikostí i ozdobou se podobají mnoha jiným, nicméně je na nich nápadná přesnost a pravidelnost: dokonalá kvadratická stavba, dokonale stejné kaple a dojem této souměrnosti ještě zvyšuje převážně rovnočarý stavitelský styl celého poutního areálu.

V posledních letech byla provedena přeložka střechy nad ambity, kostel s ambity dostal novou fasádu, vnitřek chrámu vymalován, opraveny věže a podniknutý mnohé práce na úpravě celého areálu za obětavé pomoci farníků a za vydatné finanční státní dotace ve výši 535.000 Kčs.

Spojení do Mariánských Radčic je autobusové.

P r a m e n y :

Schaller: Topografie V.

Sommer: Leitmer.Kreis, Praha 1833

Hoppe: Des Oesterreichers Wallfahrtsorte, Wien 1913

ČS.akademie věd, Umělecké památky Čech 2, Praha 1977

Anonym: Geschichte u.Beschreibung der Wallfahrtskirche, Bráix 1873

ROČOV

DOLNÍ ROČOV

V jižní části lounského okresu leží poutní místo Dolní Ročov. Tato mariánská oáza je zasazena do malebné lesnaté krajiny. Poutníka u srdce hřeje, když stane před kostelem, obklopeným tmavou zelení lesů.

Původ poutního místa

Původ poutního místa sahá až do doby Karla IV. Zakladatel kostela Albert z Kolovrat měl v Ročově tvrz a k založení kostela a přilehlého kláštera došlo v důsledku slibu, který učinil, když jako zemský hejtman doprovázel císaře Karla IV. z korunovace z Říma. U Pisy byla výprava přepadena a Albert z Kolovrat slíbil, že vyvázne-li z nebezpečí a vrátí-li se bez úrazu domů, založí na svém panství klášter ke cti Panny Marie a svěří jej rádu augustiniánů. Dne 8.září 1375 byl položen základ kostela i kláštera a v r.1380 byl kostel posvěcen. Když pak husité r.1424 klášter i kostel vyplenili a poničili, dal Václav Bezdružický z Kolovrat r.1520 kostel ze základu přestavět. Za jeho bratra Jirího byl r.1523 kostel s renovovaným klášterem posvěcen.

V průběhu coby byl kostel neplaze poznámenán vpádem Sasů a Švédů do Čech. Na jeho stavebních úpravách se podílel také J.B.Santini v letech 1715-18. Největších škod však utrpěl povodněmi v letech 1731, 1740 a 1745, takže bylo treba pomyslet na novou stavbu. Dne 4.8.1746 byl posvěcen základní kámen a stavba kostela sverena Kiliánu Ignáci Dienzenhoferovi. Kostel i klášter byl ze základu staven na sloupech zapuštěných do zeme/pilotach/. Kněžna Marie Fürstenbergová darovala nutné dříví ke stavbe z lesů křivoklátských. Stavba pokračovala tak rychle, že 23.11.1747 mohla být vložena pamětní listina do sanktuové věže. Roku 1753 zhotovil žatecký tesář Augustin Runtsch dnešní konstrukci věží, které r.1755 pokryl plechovou krytinou malostránský klempíř Jirí Hosauer. Nákladná práce, jmenovitě vnitřní výzdoba chrámu, pokračovala tak daleko, že až do 30.7.1780 byl kostel slavnostně posvěcen pražským světicím biskupem Janem Matoušem Schweiberem.

Popis poutního chrámu

Nejcennejší památkou poutního místa je opuková socha P. Marie na hlavním oltáři pocházející údajně z doby založení kláštera, tedy asi z r. 1380. Daroval ji konventu augustiniánů sám zakladatel Abert starší z Kolovrat, velký ctitel mariánský. Dnešní historikové umění však popírají, že by milostná socha byla původním darem zakladatele a kladou její vznik do konce 15. století, stejně jako sochy sv. Kateřiny a sv. Barbory v presbytáři kostela. Socha P. Marie i s oběma uvedenými sochami jsou po stránce umělecké vzácnou památkou našeho gotického umění.

Dle návrhu stavitele Dienzenhofra zhotovil hlavní oltář František Ignác Weiss. Týž zhotovil i kazatelnu, první dvojici oltářů a sochy dvanácti apoštolů /z let 1748-51/, z nichž v presbytáři je umístěn sv. Petr a Pavel, ostatní apoštoly v chrámové lodi.

Hlavní oltář z r. 1748 je sloupový, baldachynový, vyvrcholený mariánskou korunou, nesenou anděly; v rokokové skříňce je gotická milostná socha Madony, na predelle/spodní části oltáře/ reliéfy Narození P. Marie a Útěku do Egypta, na konzolách sochy sv. Jáchyma a sv. Josefa a allegorie Starého a Nového zákona.

Kazatelna z r. 1751 od F. I. Weisse je zdobena sochami Boha Otce a církevních Otců: Jeronýma, Ambrože, Řehore a Augustína.

V chrámové lodi je náhrobek s kovanou mříží z let 1696-8 zakladatele kláštera a kostela Alberta staršího z Kolovrat, který zemřel dne 5. 7. r. 1391 a je zde pochován. Spisovatel Václav Beneš Třebízký píše, že kdykoliv některý člen z rodiny Kolovratské měl zemřít, potí se koule položená na náhrobku. /V. B. Třebízký ve svém mládí chodíval každoročně z Třebíče přes husté lesy na pout' do Ročova. Zážitky z této pouti popisuje v knize "Pod doškovými střechami" a v povídce "Pod Ročovem"/

V chrámové lodi je šest protějškových oltářů, čtyři z nich pocházejí z 18. století /svatých Augustína, Moniky, Jana Nep., Anny/, dva oltáře jsou ve středních exedrách/polkruhové výklenky/ zasvěcené sv. Mikuláši Toletánskému a P. Marii Potěšující. Většina oltárních obrazů je dílem Jos. Kramolína z r. 1778.

Na oltáři sv. Augustína se nalézá vzácná nizozemská práce, obraz Madony malované na mediu, dar hraběte Kajetána z Kolovrat r. 1769. Obraz lemuje stříbrný tepaný rám. Dílem Kramolína je obraz sv. Augustína na tomto oltáři spolu s obrazem sv. Viléma v nástavci. Oltář zdobí sochy sv. Possidia a sv. Tomáše Villanova.

Protejší oltář sv. Moniky s obrazem této světice od J. Kramolína, od něhož pochází také obraz sv. Veroniky z Binasca v nástavci, je ozdoben sochami sv. Kláry, sv. Rity z Cascie, světic rádu augustiniánského.

Obraz P. Marie na oltáři P. Marie Potěšující je kopií obrazu z Boigne z r. 1723. Pod obrazem je erb Arnošta Pachty z Rájova, majitele panství citolibského. Jsou zde uloženy relikvie sv. Benigna, prenesené sem z katakomb římských. Obdržel je r. 1723 od papeže provinciál augustiniánů ročovských P. Michael Mareschel. Dole na oltáři je obraz Krista s hořícím srdcem, dílo akademické malířky z Plzne, Kamilly Kepkové. Oltář zdobí sochy sv. Kateřiny a Barbory.

Protejší oltář sv. Mikuláše Toletánského se vzácným obrazem tohoto světce od Václava Vavřince Reinera z r. 1729, je rokokový, zdobený sochami sv. Jana z Fakundy, sv. Viléma z Aquitanie a obrazem sv. Bedřicha řezenského, vesměs světců rádu. Na vysokém podstavci je zasklená raken s ostatky sv. Peregrína.

Oltář sv. Anny s obrazem této světice a sobrazy sv. Alžbety a sv. Antonína Paduánského /všechny obrazy od J. Kramolína/ zdobí ještě sochy sv. Jana Křtitele a Zachariáše.

Oltář sv. Otylie se sochou této světice v rokokovém rámu pochází z poloviny 18. století.

Sloupový portálový oltář sv. Jana Nepomuckého s obrazem tohoto světce od J. Kramolína /od něho jsou také malé obrazy sv. Františka z Assisi a sv. Františka z Assisi v nástavci/ je zdoben sochami sv. Václava a sv. Vítka.

Barokové zpovědnice pocházejí z 18. století a dve rokokové zpovědnice nesou obrazy kajícníků sv. Petra a sv. Magdaleny. Lavičky barokové jsou opatřeny vzadu znakem augustiniánů s letopočtem 1701, na bocích kolovratskými orlicemi /dar Norberta z Kolovrat/. Pod kůrem obrazy sv. Terezie od dítěte Ježíše /z r. 1933/ a bl. Anežky České jsou dílem akademické malířky Kamilly Kepkové.

Na stavbě ročovského kostela byly patrně využity zbytky základ starší chrámové stavby a odtud vychází poněkud konzervativní prostorové řešení jednolodi, které je sklenuto třemi poli pruských placek, z nichž pouze akcentovaní středního pole je Dienzenhoferovou motivací. K jednolodi přiléhá obdélný presbytář uzavřený kupolí.

Poutní chrám je barokní, jednolodní, obdélný, s dvouvězovým průčelím, v jehož středu je rizalit členěný dole v polosouupy. V patre průčelí je dvojice pilastrů, při nichž stojí sochy sv. Augustína a sv. Moniky z dílny F.I. Weisse. Na vrcholu ve štítu je nika se sochou Madony.

Na klenbách chrámu jsou fresky od lounského malíře A. Smidchea z let 1750-60 eklekticky pojaté v cyklus ze života P. Marie: v podkruchtí s výjevem zjevení P. Marie zakladatelů kláštera, na klenbách rodi výjevy Nanebevzeté s anděly, Narodení P. Marie, Zvestování, Navštívení, Obětování v chrámu, v kupoli presbytáře Nanebevzetí a oslava P. Marie.

V sakristii je krásně vyrezávaný rám na oltáři sv. Maří Magdaleny z r. 1715. Z téže doby jsou vyrezávané skříň, upravené mistry Augustínem a Františkem Mackem z r. 1935. Na skříňích jsou sochy sv. Agustína, sv. Jana Nepomuckého, sv. Václava a čtyř svetic z rádu augustiniánů: bl. Juliány Kornel., bl. Kateřiny Palant., bl. Heleny Valent. a bl. Krystýny ze Spoleta.

V posledních letech byla provedena generální oprava vnitřku i venkově chrámového, která byla hrazena ponejvíce z finanční dotace ONV v Lounech, která od r. 1971 do r. 1988 byla poskytnuta ve výši č. z 90.000 Kčs. Tuto generální opravou byla v poslední hodině zachránena jedna z nejvýznamnějších památek české barokní architektury.

Hlavní poutní slavnost se koná v neděli po slavnosti Nanebevzetí anny marie /15.srpna/.

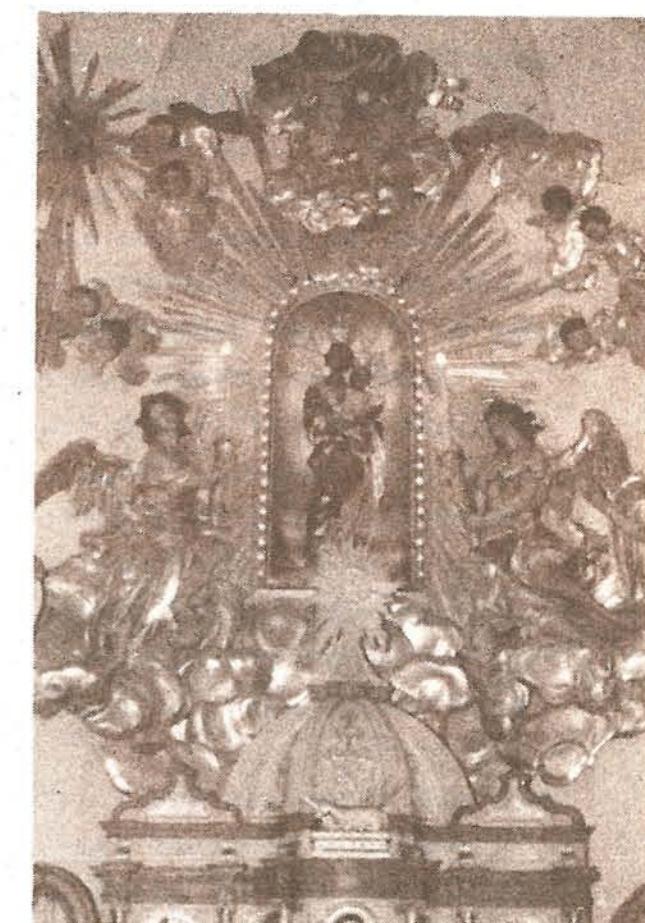
Spojení na toto místo je autobusové z Loun.

P r a m e n y :

- Bon. Matějka: *Soupis památek historických a uměleckých v politickém okrese lounském*, Praha 1897
Ivo Korán: *Santini ve východních Čechách*, Umění 1974
Bon. Matějka: *Soupis*
H.G. Franz: *Bauten und Baumeister der Barockzeit in Böhmen*
Lipsko 1962
O.J. Blažíček: *Socharství baroka v Čechách*, Praha 1958
Čes. akademie ved: *Umělecké památky Čech III.* Praha 1977

VILÉMOV

u Šluknova

V I L É M O V u Šluknova

Mezi několika pustevníky, kteří kdysi obývali šluknovský kraj, byl i rytíř Vilém, od něhož udajně pochází název obce Vilémov, jejiž písemné dějiny sahají až do 13. století. Vilémov leží na trati Rumburk - Dolní Poustevna v mírné pašorkatině šluknovského výběžku. Co bylo příčinou, že prostá kaple vilémovská se stala vyhledávaným poutním místem nejen obyvatel Šluknovska, ale i celého budišinského kraje?

Původ poutního místa

Začátky poutního místa se odvíjejí od léčivé studánky ve Vilémově. O dějinách této studánky se zmiňuje vilémovská kronika i archiv v blízké Lipové. Adoptovaná dcera vilémovského sedláka byla postižena malomocenstvím. Celé okolí se jí vyhýbalo ze strachu před nákazou. Když 19. října 1646 jako obvykle vyhnala stádo na pastvu, uviděla tam dva anděly, kteří ji upozornili na léčivou sílu blízké studánky a dali ji napít z její vody. Dne 10. listopadu téhož roku se jí zjevil anděl opět a slíbil ji uzdravení, umyje-li si oči a nohy ve vodě studánky. Dívka poslechla, opravdu se uzdravila a zemřela přesně na den výročí zjevení andělova dne 10. listopadu 1647. To už byla daleko široko známa léčivá síla studánky, kterou vyzkoušel i majitel panství Jáchym Slavata, který dal r. 1713 nad studánkou postavit kamennou kapli s obrazem Matky Bolestné. Pod obrazem hraběcí erb rodu Slavatů s letopočtem 1713 měl připomínat památku zakladatelovu. Pod obrazem je dnes český nápis: Matka milosrdenství - a pod erbem jsou viditelné zbytky německého nápisu: Bitt Gott für uns Maria rein, so wird der Broan zur Gesundheit sein / Pros za nás, Maria čistá, aby nám pramen sloužil ke zdraví.

Hrabě Leopold Salm-Reifferscheidt, který sňatkem s členkou rodu Slavatů získal i jejich panství, dal zbudovat r. 1726-31 poblíž léčivé studánky kostelík ke cti Matky Boží nanebevzaté. Zbudování kostelíku je opředeno touto legendou:

Zmíněný hrabě kdysi lovil se svými zbrojnoši v hustých hvozdech vilémovských. Náhle byl napaden možutným medvědem a poražen na zem dřív, než se mohl chopit zbraně. Volal o pomoc, ale jeho doprovod se čirou náhodou vzdálil a než mohl dospět k místu, kde bylo slyšet volání, rozpoutal se nerovný boj. Ve chvíli největšího nebezpečí byl hrabě zachráněn jedním ze svých hončů, který medvěda zastřelil. Ve smrtelném nebezpečí

slíbil hrabě, že postaví na tomto místě kapli ke cti Bohorodičky, vyvázne-li živ a zdráv. Nad kostelíkem je dodnes hraběcí slavatovský erb s nápisem: ex Voto strvit Comes LeopoldVs /dle slibu zbudoval hrabě Leopold/. Velká písmena jsou vlastně římskými číslicemi, které udávají rok dokončení stavby - 1726. Nad erbem a ciferníkem hodin je ve výklenku socha sv. Leopolda od Kr. Riedla z Velkého Šenova z r. 1736, křestního patrona hraběte. V r. 1731 dal hrabě postavit přes vilémovský potok protékající vedle kaple kamenný most a opatřit jej sochami sv. Josefa, sv. Floriána, sv. Anny a sv. Donáta. Sochy jsou rovněž dílem Kr. Riedla z r. 1744, dnes se zachovaly pouze dvě sochy: sv. Josefa a sv. Anny.

V r. 1731 byly rovněž pořízeny kamenné schody vedoucí do svatyně, opatřeny ochrannými zdmi a ozdobeny v letech 1734 až 1741 od Kr. Riedla uměleckými sochami dvou andělů, sv. Vojtěcha, sv. Rozalie, sv. Václava, sv. Šebestiána, sv. Jana Nepomuckého a sv. Rocha.

Popis poutního chrámu

Kostelík ke cti Nanebevzetí P. Marie byl postaven stavitelem Z. Hoffmannem z Lipové. Některé prameny písemné udávají, že byl stavěn v letech 1728-31, a že letopočet nad průčelím kostela - 1726 - je patrně rokem, kdy se hr. Leopold Salm rozhodl kostel postavit. Kostel je barokní, jednolodní, obdélný, s půlkruhovým presbytářem, s dřevěnou obdélnou sakristií v ose. Nad průčelím jsou výrazné pilastry a štit s křídlatými zdmi a segmentovým ukončením. Vnitřek je sklenut valenou klenbou s lunetami, závěr konchou s lunetami.

Na hlavním oltáři z let 1733-34, který je dílem sochaře D. Mariniho, stojí ve výklenku černá Madona obklopena takřka ve stejné výši dvěma sochami andělů, nad nimiž vyhližejí z obláčků hlavičky andělů. Na vrcholu oltáře drží dva andílci tabulku s nápisem: Ex voto /Ze slibu/. Sochy anděla a P. Marie na brankách po stranách oltáře tvoří výjev Zvěstování P. Marie. Všechny sochy na hlavním oltáři jsou uměleckým dílem.

Při vchodu do kostela napravo je oltář sv. Jiljí, patrona lovců a naproti oltář sv. Vincence Ferarského z 2. poloviny 18. století. Poblíž oltáře sv. Jiljí je náhrobník hraběte Leopolda Salma z r. 1774 s postavou Chrona. Na obou stranách náhrobnku tohoto zakladatele kostela, jehož obraz je na vrcholné části pomníku, jsou zaznamenána data častého nebezpečí smrti, z nichž hrabě

šťastně vyvázl: r. 1717 hrabě L. Salm ve válce, r. 1720 hrabě postižený morem vidí ve snu P. Marii Pomocnici, r. 1723 hrabě v nebezpečí života na lodi, r. 1724 hrabě zápasí s medvědem, r. 1725 hrabě s puškou, která se při střelbě roztrhla, r. 1728 hrabě se zřítil na voze z mostu do vody. Pod kostelem je hraběcí hrobka. Vchod do ní je vzdálen asi pět kroků od vchodu do kostela.

Genným uměleckým dílem je v chrámu barokní výjev Ukřižování s Bolestnou P. Marií a sv. Janem pod křížem, jakož i pozdně barokní socha Neposkvrněné.

Mohutné staré duby vroubí prostranství kostela a hřbitova. Za kostelem Křížová cesta s výklenkovými kaplemi s reliéfy pochází z 19. století, kaple Božího hrobu s kamennou sochou ležícího Krista z r. 1765 je dílem sochaře M. Fibicha ze Šluknova.

Celý objekt tohoto poutního místa byl renovován z milodarů věřících v letech 1969-71. Vilémov patří do farnosti Velký Šenov.

Hlavní poutní slavnost se koná v neděli po slavnosti Nanebevzetí Panny Marie /15. srpna/.

Spojení na poutní místo je vlakové i autobusové

P r a m e n y

Die Wallfahrtskapelle und der heil-Brunnen in Wölmsdorf, 1926
Umělecké památky Čech IV. čsl. akademie věd, Praha 1977

O B S A H
=====

Úvod	str. I.
Bohosudov /farní chrám/	1
Bozkov /farní chrám/	5
Česká Kamenice /filiální kostel/	10
Filipov /filiální kostel/	14
Hejnice /farní chrám/.....	19
Horní Police /farní chrám/	23
Křešice u Litoměřic /filiální kostel/	26
Květnov /filiální kostel/.....	28
Mariánské Radčice /farní chrám/	31
Ročov /farní chrám/	34
Vilémov /filiální kostel/	38

Vydalo severočeské Šáružení katolických
duchovních Pacem in terris s povolením sekretariátu
pro věci církevní při KNV v Ústí n/L ze dne 28.11.1988
č. 606 v počtu 200 výtisků jako přílohu občasníku
"Naše spolupráce". K tisku připravil Jos. Dobiáš
